

misszió

EVANGÉLIKUS MAGAZIN 2002/5. MEGJELENIK KÉTHAVONTA. ÁRA: 120 FT

miből él az egyház?

Fókuszban: A REFORMÁCIÓ

„Mire jó” az egyház?

3. oldal

Mitől „történelmi”
az egyház?

4. oldal

Totális reformáció?

6. oldal

Hogyan, miből élnek
a reformáció egyházai
a „globális faluban”?

9–11. oldal

A jövő egyháza
a digitális egyház?

16. oldal

A reformáció nem
baleset

5. oldal

Semper reformanda –
hetedhét országon át

12. oldal

Vissza a forráshoz!

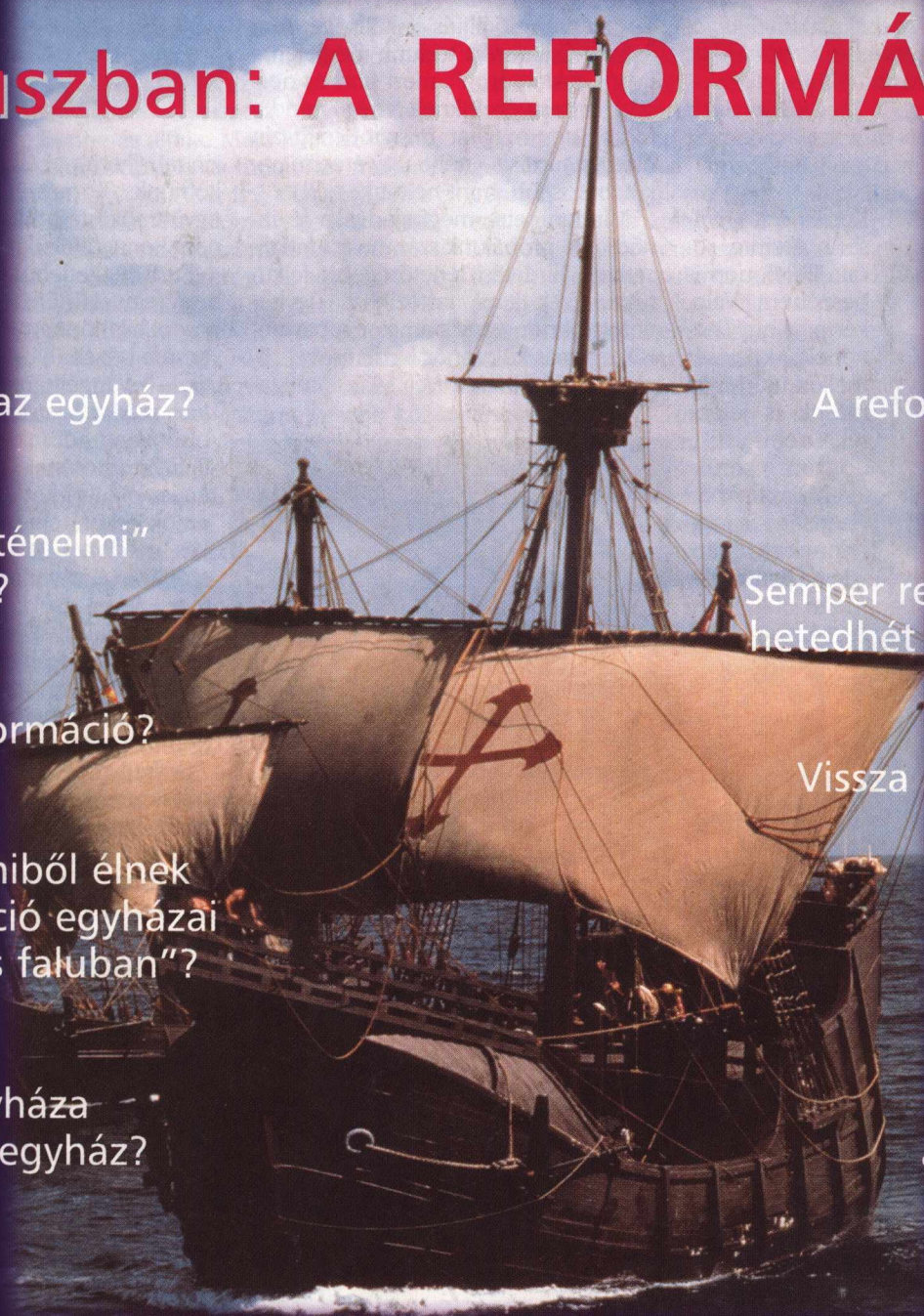
14. oldal

Reformáció
és misszió

19. oldal

Evangelium
a műholdról

19. oldal

MM Visszhang

Misszió 1656 Budapest, Pf. 22 • evmis@mail.matau.hu

Kell-e nekünk reklám?

A napi politika megfertőzi a tiszta evangélium egyszerű tanításának kötelességét. Vagy tegyék minden párt szócsövűvé az egyházi sajtót, vagy zárják ki belőle mindegyiket. Ne keverjék a búzát az ocsúval! Orbán Viktor felhívása a Heti Válasz előfizetésére és a Gospel címoldala! Tegyék még mellé a Népszabadság és a többi napilap hasonló reklámjait, és garantálom, hogy akik tiszta evangéliumi híradást várnak, nem fogják olvasni a lapot... A szerkesztőség felelős és őszintén hívó tagjait kérem, ne vegyék el a kedvünket az egyházi sajtó olvasásától!

K. Z. – BALASSAGYARMAT
(TELJES NÉV ÉS CÍM A SZERKESZTŐSÉGBEN)

Köszönöm Olvasónk őszinte sorait. Telefonon is beszéltem Vele, kérte, hogy nevének közlését mellőzzük. Mivel mások is jelezték: nem értik, hogyan kerül-

nek „bizonyos hirdetések” lapunkba, a Misszió Szerkesztőbizottsága is foglalkozott a kérdéssel. Ennek nyomán szeretnék néhány kérdést Olvasóinkkal együtt továbbgondolni.

A Misszió – új formájában – azzal a céllal indult, hogy meg-

próbáljon kitörni az egyházi sajtó belterjes gettójából. Ezért vittük utcára a lapot – eddig csekély eredménnyel...

Többször kértük már Olvasóinkat, valamint a gyülekezeti iratterjesztőket is, segítsenek a magazin terjesztésében – felhívásunkra eddig alig kaptunk visszajelzést...

Sokan kérdezik: miért nem hirdetjük jobban a lapot? Több reklám kellene! Csakhogy a hatékony reklám rengetegbe kerül. Az MM jelenlegi ára még az előállítás önköltségét sem fedezi. Csak azért tudunk megjelenni ilyen „reklámaron”, mert finn és norvég hittestvéreinknek még mindig fontos egy magyar missziói magazin életben tartása – néha úgy érzem, nekik fontosabb, mint nekünk... (!)

Mindenesetre megfogadva a jó tanácsokat próbálunk számunkra megfizethető hirdetési lehetőségeket felkutatni. Ezek közé tartozik az úgynevezett barter, vagyis amikor a partnerek egymás kölcsönös hirdetésével „fizetnek”. Elsőként a Heti Válasz maga-

AKTUÁLIS TÉMÁKRÓL KERESZTÉNY SZEMMEL

A kéthavonta megjelenő, 24 oldalas, tematikus magazin megrendelhető az előbbi címen: 1656 Bp. Pf. 22
Telefon: 06-1-400 3057
E-mail: evmis@mail.matau.hu

Évi előfizetés: 700 Ft

Követelje az újságárusoktól!

zinnal sikerült „költségkímélő üzletet” kötnünk. Természetesen keressük az együttműködést más lapokkal is, de ez nem könnyű feladat...

Ettől függetlenül meggyőződéseim, hogy egy „HIRDETÉS” felirattal világosan elkülönített reklám még nem „ocsú a búzában”, és nem fenyegeti a „tiszta evangélium hirdetését”. Amikor az MM 3. számának 23. oldalán első ízben adtunk helyet a Heti Válasz hirdetésének, akkor a csaknem egész oldalas képen az új miniszterelnök esküvése volt látható. Érdekes módon – ezt senki sem tette szóvá... (A következő számban tudatosan felére csökkentettük a reklámfelületet, vállalva, hogy ezzel a mi hirdetésünk is a felére szugorodik a Heti Válaszban. De úgy látszik, nem az a kérdés, hogy mekkora a reklám, hanem hogy kit, mit népszerűsít...)

Végül még egy őszinte vallomás: mi lennénk a legboldogabbak, ha nem kellene reklámoknak helyet szorítani amúgy is vékonyka magazinunkban. Ha reális áron minden példány elfogyna, sőt kevés lenne a jelenlegi kilencezer. Úgy érzem, ez nem csak rajtunk múlik.

Köszönettel fogadunk minden konstruktív ötletet!

GÁNC S PÉTER

misszió – Evangélikus Magazin: az Evangélikus Élet kéthavonta megjelenő folyóirata • 7. évfolyam 5. szám • A szerkesztőség levelezési címe: 1656 Budapest, Pf. 22. Tel./fax: 400 3057 • e-mail: evmis@mail.matau.hu • Főszerkesztő: T. Pintér Károly • Felelős szerkesztő: Gáncs Péter • Szerkesztő: Kőháti Dorottya • Művészeti szerkesztő: Szabó György • Tervezőszerkesztő: Rezessy Szabolcs • Korrektor: Győri Virág • Fotó: Botta Dénes • Kiadja az Evangélikus Missziói Központ támogatásával a Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, 1085 Budapest, Űllői út 24. Tel./fax: 317-1108, e-mail: sajto.osztaly@lutheran.hu • Felelős kiadó Kende K. Péter • Egy szám ára 120 Ft, előfizetési díj egy évre 700 Ft • Nyomdai kivitelezés: Grafika Typopress Nyomdaipari Kft. • Felelős vezető: Farkas József • ISSN 1419-1563 • Terjeszti: a Lapker Rt.

„Mire jó” az egyház?

SZÖNYI SZILÁRD

újságíró

Mire jó az egyház? Nem jó a kérdés. Mert ugyan „mire jó” a család? A család, miként az egyház, nem valamire jó, hanem van. Ha nem lenne, ki kellene találni; de persze így is történt: nem volt, és „kitalálták”. Az egyház azonban – hisz’ mi alkotjuk – nem jó. Van – és ez jó.

Az egyházban megszületnek. Gyermeke vagyok, tanít engem. Növekszem benne és általa. Majd kamasz leszek, és lázadok ellene. Aztán felnövök, és tudatosan mellette döntök. Vagy éppen otthagynom. Akár így, akár úgy, őhozá képest mérem létezésemet. Ha akár évtizedekre eltávolodom tőle, ő akkor is, állandó készenléti állapotban – „stand by üzemmód” – visszavár. Ezért jó az egyház.

Az egyház tanítása szerint vallásos; a maga módján hívő – jegyzi fel sokakról a közvélemény-kutató. Pedig valamilyen módon a magunk módján katolikusok, reformátusok, evangélikusok vagyunk. Jó, hogy az egyház többszínű.

A vallás magánügy – a vallás a legszemélyesebb közügy. Semleges iskola – világnézeti iskola. Hinni a templomban kell – „Tegyetek tanítvánnyá minden népet”. Az egyház hitéleti tevékenysége. Az egyház társadalmi tanítása. Az egyház karitatív szerepe.

Az egyház politizál. Jól-rosszul. Ha úgy tekintem az egyházat, mint amilyen, akkor néha úgy érzem, megőrülök. Helyesebb tehát, ha úgy kezelem, mintha olyan lenne, amilyennek lennie kellene. Ez egy lépés afelé, hogy az egyház egyre jobb legyen. És persze *semper reformanda*.

A tékozló fiú története az egyházzal szól. A példabeszédet sokféleképpen lehet értelmezni. Figyelhetünk a büszkeségét legyőző bocsánatkérő fiúra. A hátsó szándék nélküli megbocsátó apára. A méltatlankodó testvérre. De szemlélhetjük egységben, egymáshoz való viszonyuk alapján is a szereplőket. A történet a világ egyik alapvető helyzetét dolgozza fel – talán benne van az egész életünk. Egy kevésbé emlegetett szempont: jobban meg kell becsülni az otthon maradt, a folyamatosan kitartót. Mindvégig-hűségéért jó, ha egyszer-egyszer számára is levágjuk a hízott borjút.

1517. október 31.

„Az Egyháznak reformra van szüksége, ami nem lehet egyetlen ember, pápa, sem a kardinálisok műve (...), még csak nem is az egész keresztény világé. Ellenkezőleg: ez olyan munka, ami egyedül Istenre tartozik. Azt az időt azonban, amikor ez a reform elérkezik, csak Az ismeri, Aki az időt teremtette.”

(Resolutiones zu den Ablassthesen, 1518. augusztus)

A történelemfordító folyamatok, tudjuk, hosszú idő alatt szoktak megérlelődni, és csak ritka esetben köthetők egy konkrét dátumhoz, egy adott év egy napjához. Megtanuljuk ugyan, hogy mikor tört ki egy háború, vagy kötöttett egy béke, de az a 24 óra, amelyet az emlékezet megőriz egy esemény kapcsán, és az utókorra hagyományoz – csak kiragadott pillanat az időből.

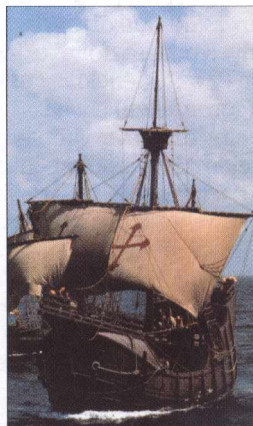
Jeles dátum, egyházi ünnep az a nap, amelyen 485 évvel ezelőtt Isten elkezdett valamit, ami ma is élő és ható, és emberek millióinak hitéletére volt és van világszerte döntő hatással. Azon a napon – melyet sok-sok „névtelen” nap előzött meg, s persze követett is a naptárban – fény gyulladt, s a wittenbergi lángból egyre többen vettek új világosságot a maguk kialvófélben lévő lámpásába. Feszült várakozás, nem kevés nyugtalanság előzte meg, és alapjaiban változtatta meg a kor egyházi, de kulturális, társadalmi rendjét is. A Luther Márton Ágoston-rendi szerzetes által gyújtott fény gyorsan terjedt, megállíthatatlanul; előbb Európában, majd elhagyva az öreg kontinenst, hogy világítson ma is... Sokan és sokszor akarták kioltani, nem válogatva az eszközökben. Nem sikerült. Isten másként döntött, megőrizte a protestantizmus egyházait...

Amikor a reformációra fókuszáló tematikus számunkat szerkesztettük, egészen gyakorlati kérdések lebegtek a szemünk előtt. Miből él az egyház? Úgy spirituális, mint konkrét értelemben: milyen forrásokból merít? Mit jelent ma a reformáció? Hogyan és miért él tovább a 21. században a reformáció, amelyért hitvalló őseink az életüket is feláldozták?

Címlapfotónk az egyház ősi szimbóluma, a világot jelképező tengeren haladó hajó. Természetesen ez ma is csak vitorlás hajó lehet, hiszen az egyház nem „önjáró”. Erejének, mozgásának, megújulásnak titka, erőforrása a felülről érkező Szél, a Szentlélek Úristen.

Veni Creator Spiritus! – Jöjj, teremető Lélek!

KÖHÁTI DOROTTYA

Protestáns

Latin szó, jelentése: tiltakozó. Amikor Luther idejében a reformációt állami hatalommal meg akarták szüntetni, a speyeri országgyűlésen az evangélikusok tiltakoztak – protestáltak – ez ellen. Ma sokkal inkább az elnevezés pozitív tartalma kap hangsúlyt: protestánsok, akik az evangélium ügyéért kiállnak.

Reformáció

A reformál latin szó, jelentése: valamit eredeti alakjára visszaformál, helyreállít. Akik a középkorban megromlott egyházi életet Jézus tanítása szerint akarták helyreállítani, azokat reformátoroknak, a Luther Márton által elkezdett egyházi megújodást pedig reformációnak nevezzük.

Mitől „történelmi” az egyház?

CSEPREGI ZOLTÁN

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem docense

Előre kell bocsátanom, hogy a fenti kifejezés nem jogi kategória, nem is teológiai terminus, hanem szóno-ki/publicisztikai fordulat. Szerencsétlen volta miatt talán jobb is lenne elefelejteni, ha nem futott volna be akkora karriert, ha nem olyan zseniális ráérzéssel helyezte volna el céltudatos alkotója a nyelvi közegben, mindannyiunk szótárában.

A hazai közbeszéd következetesen négy felekezetet nevez történelmi egyháznak: a római katolikus, a református és az evangélikus egyházakat, valamint a zsidó hitközségek szövetségét. A nyelvbotlásoktól eltekintve nem terjed ki ez a „történelmi” kör sem az ortodox (görög keleti) egyházakra, melyek több mint ezer éve vannak intézményesen jelen Magyarországon, sem az unitárius felekezetre, melyet az 1848-as áprilisi törvények nyilvánítottak (más protestánsokkal és az ortodoxokkal együtt) úgynevezett hazánkban bevett vallásnak. 1848 tavaszán kétségtelenül történelmi idők jártak, az akkor elismert egyházak közül egyesek időközben mégis – úgy látszik – el kellett, hogy vesszítsék patinájukat.

És a görög apácák?

Most nem kell az arról folytatott vitát felidézni, hogy keresztények-e az unitáriusok, lehet-e ennél fogva közösségeket egyháznak nevezni, hiszen a „történelmi egyházak” táborában teljes természetességgel felsorolt zsidó hitközségek jelzik: nem dogmatikai agályokról van itt szó. A közbeszéd ezen a ponton a lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvény befogadó logikáját követi, és minden vallási társulatnak megengedi az „egyház” titulust.

Akik magyarázatot fűznek a „történelmi” jelzőhöz, azok szükségesnek tartják megjegyezni, hogy kulturális

intézményeket fenntartó vallási közösségekről van itt szó, melyek nagy szerepet játszottak a magyar művelődéstörténetben. Ezen a ponton feltétlenül ki kell akkor iktatni közös emlékezetünk-ből a Veszprém-völgyi görög apácákat, akik a későbbi koronázási palástot – rajta Szent István egyetlen hiteles képmásával – hímezték. Hasonlóképp a Szentháromság-tagadóvá lett Heltai Gáspárt is, minden írásával és nyomdájával együtt, hogy hosszabb felsorolással ne is fárasszam az Olvasót...

Ahol kilóg a lóláb

Egy további kiegészítés a jelző magyarázatához már meggyőzőbbnek hat: „történelmi egyházak, melyek kulturális intézményeket tartottak és tartanak fenn”. Fel kell adnom a vitát, ugyanis a két „nem történelmi” felekezet, az ortodoxok és az unitáriusok iskolái és meghatározó tömegei kívül rekedtek a trianoni határokon, így a mai Magyarország közoktatásában már valóban nem játszanak szerepet. Hogy is lehetnének akkor „történelmi”? De ha ez a döntő kritérium, miért kell az

egész történelmet ideo-ráncigálni? Nem volna egyszerűbb a négy „iskola-fenntartó”, „kulturális szerepet betöltő” felekezetről értekezni?

Hát nem. S ezzel el is érkeztünk a sorok közül kikandikáló lólábhoz. Az „iskola-fenntartók” táborába egyik napról a másikra megnőhet. Csúpan anyagi kérdés ugyanis, hogy a hazánkban bejegyzett többi kisegyház, világvallás, evangélikál mozgalom, szabadegyházi gyülekezet, szekta stb. iskolát nyisson, ahogy ezt több közösség – igaz, egyelőre alapítványi formában – már meg is tette. Vagy kultúrát teremtsenek, ami a világvallásoknak a legkevésbé sem esik nehezükre... Holnap bárki betölthet társadalmi szerepet az országban, de a tegnapi történelemben csak egy előre meghatározott kör.

Szótárba rögzülten

A „történelmi” jelző kiagyalója remek ösztönrel teremtette meg a kiválasztott kevesek tovább nem bővíthető körét (természetesen csak elméletben, mint nyelvi fordulatot), akár azon az áron is, hogy abból még arra érdemesek – már

1848-ban elismert felekezetek is – kimaradtak.

Az emberi beszéd pedig konzervatív. Ami egyszer – talán minden logika, szakmai érvelés dacára – elterjedt az agyi beszédközpon-
tokban, bekerült a szótárakba, az nem fog rípszropsz megváltozni. Jöhet még Magyarországon is expanzív iszlám, alapíthat – ha eddig nem alapított – iskolákat, hivatkozhat több évszázados magyarországi jelenlétére, kulturális hatásaira (pécsi dzsámi ide, kávésfindza oda), nem lesz belőle ötödik „történelmi egyház”...

Ennyi elég is volna arra a kérdésre, mitől lesz „történelmi” egy egyház. A valódi, mindezek által elta-
kart probléma, melyet meg sem kísérek megválaszolni, hogy mikor és hogyan lesz kézzelfogható valóság-gá „a négy, társadalmi szerepet betöltő felekezet” elméleti konstrukciója?

VÁGI LÁSZLÓ

szentesi ny. apátplébános

Ez a gondolatmenet első sorban azoknak szól, akik szívük mélyén képesek azonosulni a keresztény egység eszméjével.

Az Egyház Krisztus történelme a világ végezetéig. A történelem életjelenség, életfolyamat, és ezért titok. Hiába igyekszünk tehát minden történést az Egyház életében jól érteni, a tökéletes és mindent átfogó megismerés soha nem érhető el. De annyit kell tudnunk erről a folyamatos titokról és annak jelentős állomásairól, amennyire szükségünk van, hogy ökumenikus látásunk egyre jobb legyen. A jelen történelmi helyzet előítéletei mentén tovább nem gondolkozhatunk.

Mivel az Egyháznak történelme van, ezért ez a történelem életfolyamat, s mint ilyen, kitermeli egy-egy fontos esemény feltételeit és okait. A reformációnak is századok folyamán alakultak ki a feltételei és okai. Tehát szükségszerűen be kellett következnie, még akkor is, ha hosszú időn keresztül mi, katolikusok csak katasztrófának tudtuk felfogni, és ennek szellemében gyászolni.

Gyászolás és bűnbakkeresés helyett azt kell tudomásul vennünk, hogy a reformáció nem baleset, amely egy adott pillanatban bekövetkezett, hanem egy folyamat, melynek lehetnek naptárilag megjelölhető állomásai, de amely még ma is történik. A II. vatikáni zsinat is a jelenleg is zajló reformációnak volt egy szerencsés állomása.

A reformáció feltétele első renden az volt, hogy az Egyház emberekből áll, akik – éppen amiatt, mert emberek – nem tudnak úgy közlekedni az Isten által kijelölt úton, hogy ne lennének tévedéseik, sőt igen veszedelmes kilengéseik. Mire elérkezett a reformációra való megérés pillanata, már olyan tévelygések lettek úrrá az egyház életében, amelyek valósággal kikényszerítették a reformációt.

De hogy aztán történelmileg regisztrálható módon be is következtek, ahhoz kellett Luther Márton, egy jámbor szerzetes, akinek volt bátorsága néven nevezni a bajt, s merte vállalni az ebből származó következményeket.

Napjainkban már eljutottunk odáig, hogy még a római pápa is tiszteli Luther Mártont, mert érti, hogy mit akart. Ebből a pápai értésből jól teszi minden katolikus, ha merít. Nem szégyen jobban látni azt, amit netán eddig nem láttunk jól.

Részlet a tavalyi, szentesi reformációi emlékünnepeken elhangzott imádságomból: Egyházaink Ura, Mennyei Atyánk!

Csak a Te világosságnak köszönhetjük, hogy majdnem egy félévezred távlatában egyre nagyobb azoknak a katolikusoknak a száma, akik hitükre támaszkodva elfogadják a reformáció üzenetét, és túlteszik magukat az örökölt beidegződések merevségein. A Te világosságod teszi jól látóvá azoknak a protestáns keresz-

tényeknek a szemét is, akik bennünk a hittestvért látják és köszöntik...

Alázattal kérünk téged, Jézus Krisztus, szólítsd Magad köré nagy és nyomatékos hívással apostolaid utódait, a mai egyházi vezetőket, s Lelked által Te önts belénk bizodalmat Atyánk hatalmában. Te óvd őket minden olyan alibizalomtól, mely földi hatalmasságtól várja el azt, amit csak Tőled szabad várniuk. Ha pedig netán saját hívó népüktől kapnak figyelmeztetést arra, hogy mi a dolguk, és mi nem az, akkor indítsd őket hálás engedelmességre szavaid iránt.

Ámen.

A reformáció nem baleset...

Totális reformáció?

GONDA LÁSZLÓ

református lelkész

„Színház az egész világ, és színész benne minden férfi és nő” – olvassuk Shakespeare-nél. És valóban, gyakorlati érezzük, hogy mindennapi életünk kulisszái között – a világban és az egyházban egyaránt – sokszor szerepjátás folyik csupán. Ilyenkor beszélünk a társadalom, az egyház és az egyén életének elhiteltelenedéséről. Amikor olcsó – vagy drága? – színháttékká silányul mindaz, aminek mélynek, őszintének, elfogódottnak és szentnek kell lennie.

A 16. századi reformációt is az az elementáris igény váltotta ki, melyet Isten Lelke által megragadott elődeink – Luther és Kálvin, Dévai Bíró és Méliusz Juhász – abban a feszültségben ismeretek fel, ami a Szentírás által inspirált őszinte, mély és megszentelt hitélet, és a kor hiteltelenné vált egyházi élete között feszült. A reformáció programja ehhez az eredetihez, a tisztához, a forráshoz való visszatérést hirdette meg és vitte át – sokszor fájdalmas tapasztalatok között – a gyakorlatba.

A református, kálvini reformáció szóhasználatában a mai „színház” szavunknak sokatmondó jelentése volt. Hitvalló őseink számára meghatározó volt annak a biblikus igazságnak a felismerése, mely szerint az egész teremtett világ „Theatrum Dei Gloríae” – Isten dicsőségének színtere. A formák és a látszatok világában elvesző egyházban és társadalomban eleink gyakorlati következtetéseket vontak le ebből a

megrendítő felismerésből, s ezek a szempontok ma is inspirálóak lehetnek a számunkra. Ha ugyanis az egész világ Isten dicsőségének színtere, akkor lehetetlen az életet „vallásos” és „világi” részekre osztani. Isten a teljes élet Ura, s ha a keresztyén ember, az egyház és a társadalom nem ehhez méri magát, és nem eszerint él, akkor nem tölti be Istentől kapott hivatását, és reformációra szorul.

Az élet minden területén fel kell, hogy ragyogjon Isten dicsősége. Nincsenek semleges területek, Isten igénye mindenre érvényes. Ezért foglalkozott Kálvin Genfben az igehirdetés mellett a közösség, a város – a polisz – ügyeivel: politikával. Számára nem vált el egymástól a tiszta igehirdetés és az italmérések megrendszabályozásának a problematikája. A reformáció felismerte azt az evangéliumot, hogy egy, a bűn által alapvetően megrontott világban lehet elkötelezett merészséggel törekedni – az élet minden vonatkozásában – az Isten szerinti életre. Számukra ez nem a törvény nyomásgéző kényszere, hanem a bűn ellen megtisztult lelkiismerettel küzdő – bár nem tökéletes, de megváltott – ember hálából fakadó szabadsága volt.

Az egyéni, az egyházi és a társadalmi élet reformációjának hármass programja olyan örökségünk, mely ma is ihlető erejű lehet számunkra. Egy olyan világban, amely szívesen kijelöli az egyház helyét a templom és egy rosszul értelmezett lelkiség szűk falai között, ma sem adhatjuk fel azt az igényt, hogy a keresztyén hit az élet minden területére vonatkozó életprogramot jelent.

Ha minden „Isten dicsőségének színtere”, akkor nem békélhetünk meg saját életünk alakoskodásaival, nem hagyhatjuk szó nélkül egyházi életünk képmutatásait, de nem is csukhatjuk be a szemünket, nem is zárhatjuk be a szánkat, és nem is tehetjük karba a kezünket akkor, amikor a világunkban hazugságot, társadalmi igazságtalanságot, manipulációt, agressziót, elnyomást és hatalommal való visszaélést tapasztalunk. Egyaránt fontos számunkra az elmélyült és hiteles lelkiség kérdése, az elkötelezett és Isten ügyéhez méltó egyházkormányzás ügye. A nemzet sorskérdései és a Glóbusz jövője is. Mindez nem jelenti azt, hogy mi akarjuk – ex cathedra – megmondani mindenkinek, hogy „mit kell hinni, és mit kell tenni”. Ám mindebből valóban következik, hogy jogot formálunk arra, hogy felmutathassuk a krisztusi élet alternatíváját minden területen. Krízis jeleit mutató nyugati kultúránkban az evangélium által megszentelt kultúra felmutatása egyaránt felelősségünk és kiváltságunk.

A reformáció öröksége nem kisebb kérdéssel szembesít bennünket, mint azzal, hogy egyéni, egyházi és társadalmi életünkben megalkuszunk-e a rosszul értelmezett színházi lét senkit sem zavaró igénytelenségével, vagy pedig felvállaljuk minden következményét a súlyos, ám felemelő, felszabadító örömmüzenetnek: a világ – minden ellenkező híreszteléssel szemben – Isten dicsőségének színtere: *Soli Deo Gloria*.

BOTTA DÉNES FELVÉTELEI

„Folyamatosan vizsgálni kell az Igéhez való viszonyunkat”

Beszélgetés dr. Hack Péterrel, a Hit Gyülekezete diakónusával

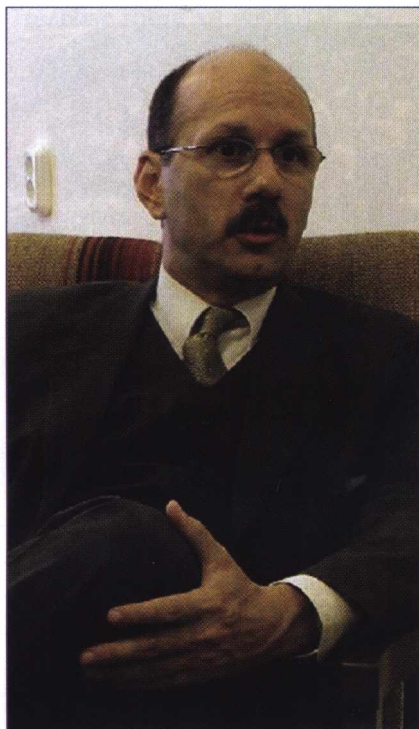
– Aki veszi magának a fáradságot, az – például az interneten – elolvashatja a Hit Gyülekezetének önmeghatározását, hitvallását. Noha istentiszteleteiket újabban vasárnapról vasárnapra közzévetíti az egyik kereskedelmi televízió, attól tartok, akadnak olvasóink közül, akik talán nem egészen értik, „mit keres” reformációra fókuszáló magazinkban ez az alig két évtizedes múlt-ra visszatekintő hazai egyház...

– A Hit Gyülekezete ahhoz az áramlathoz sorolja magát, amit a nemzetközi teológiai irodalom neoprotestáns jelzővel illet. Folytatói kívánunk lenni a protestantizmus tradíciójának, amennyiben mi is az Ige tekintélyének helyreállításán munkálkodunk. Úgy látjuk azonban, hogy az a folyamat, ami elkezdődött Luther Mártonnal, nem zárult le. Ennek a folyamatnak kiemelkedő állomásai voltak a baptista és metodista ébredések, és nagy horde rejűnek tartjuk a 20. század elején elindult pünkösdi mozgalmat is, bár a Hit Gyülekezete nem pünkösdi felekezet, csupán a pünkösdi karizmatikus mozgalomhoz tartozó, önálló egyház.

– Miért tartja fontosnak ezt a különbségtételt?

– A pünkösdi felekezetben sok helyütt formálissá vált a Szentlélekkel való közösség, a karizmatikus mozgalmakhoz tartozók viszont azt vallják, hogy a hitéletnek rendszeres, mindennapos természetfölötti meg tapasztaláson kell alapulnia. De talán egyszerűbb, ha azt mondom, hogy mi nem a nemzetközi pünkösdi egyházszervezeteknek vagyunk a tagjai. A Hit Gyülekezete autentikus, Magyarországon született és felnövő közösség, amely a maga 45-50 ezres taglétszámával jelen pillanatban – az egyházaknak juttatható 1%-os adófelajánlások száma alapján – a negyedik legnagyobb hazai felekezetnek tekinthető.

– A közvéleményben úgy él, hogy a Hit Gyülekezete az a magyarországi egyház, amelytől a történelmi egyházak elhatárolódnak. Szavai alapján

azonban még erősebb a gyanúm, hogy sokkal inkább a Hit Gyülekezete tartja fontosnak hangsúlyozni különállását. Lám, még a pünkösdi egyházak viszonylatában is...!

– Azért ne feledkezzünk meg az előzményekről! Noha én magam csupán 1987-ben csatlakoztam a gyülekezethez, az egykori ÁEH (Allami Egyházügyi Hivatal) dokumentumaiból világosan kitűnik, hogy a múlt század 70-es éveinek legvégén született közösség pusztán léte – finoman fogalmazva – idegenkedést váltott ki az egyházak akkori vezetőiből. Bizonyos mértékig talán érthető, hiszen döntően a katolikus egyházból kivált ifjú teológusok voltak az alapítók, akikhez azután a 80-as évek elején más felekezetekből is csatlakoztak fiatalok.

Ezzel együtt a Gyülekezet – a nyilvánvaló teológiai különbségek ellenére – eredendően úgy mond „békés együttélésre” törekedett a történelmi

egyházakkal, miközben persze elkülönülését, saját teológiai látását védeni igyekezett. Ebből a szempontból úgy érzem, igazi protestáns hagyományt folytattunk, hiszen Luther Márton is a katolikus egyház tanításaihoz képest határozta meg nézeteinek másságát.

– Azzal a nem elhanyagolható különbséggel, hogy Luther nem akart önálló egyházat alapítani...

– Szeretném hangsúlyozni, hogy mi nem gondoljuk azt – soha nem gondoltuk, és soha nem is tanítottuk –, hogy a Hit Gyülekezete az „egyedül üdvözítő egyház”, következésképp azt sem mondjuk, hogy más keresztény közösségben ne lehetne hitre jutni. Még csak azt sem gondoljuk, hogy pusztán attól üdvözülne valaki, mert a Hit Gyülekezetéhez tartozik.

Úgy vélem, Luther teológiai látásának igazságát nem az minősíti, hogy önszántából alapított egyházat, avagy – miként az valójában történt – őt és követőit a pápa kiátkozta. Annyiban feltétlenül Luther örököseinek vallhatjuk magunkat, hogy – példának okáért – mi sem hiszünk Mária kegyelmeközvetítő szerepében vagy a pápa mindenhatóságában, miként az evangélikusok vagy a reformátusok sem. Más kérdés, hogy mi ma is nyíltan és hangsúllyal beszélünk ezekről a különbségekről, és nem próbáljuk meg ezeket elmosni, egy „jobb viszony” érdekében elhallgatni.

A teológiai különbségek azonban nem akadályoznak meg bennünket abban, hogy – ha van valamilyen jó ügy – amiben más egyházakkal közösen fel kell lépünk, akkor ezt ne tegyük meg.

– Zavarba hoz, pedig készültem. Ugye, túl sok közös fellépés azért nem történt...

– Valóban nem, de ennek hiányában nem annyira teológiai felfogásunk, mint inkább az elmúlt huszonöt év tapasztalata játszik szerepet. Nevezetesen, hogy a múltban a történelmi egyházak vezetői is szorgalmazták a

Hit Gyülekezetének ellehetetlenítését. Ez kissé valóban megnehezíti azt a fajta testvéri viszonyt, amit egyesek talán számon kérhetnének.

– *Noha személy szerint nekem is vannak fenntartásaim a Hit Gyülekezetével szemben, kérem, higgye el: őszinte örömmre szolgált, hogy az előző kormányzati ciklusban önök ellen indított bírósági perekben és APEH-vizsgálatokban egytől egyig „felmentő ítélet” született. Ezt azonban csak azért kívánom nyugtáztatni, hogy visszatérhessünk eredeti témánkhoz. Úgy vélem, a hiteselek körüli „botrányosorozat” csak annyiban lehet*

rolnak még a neoprotestantizmus meghatározó személyiségei közé.

– A hiteselek számára ez könnyen megválaszolható kérdés, mivel nagyon sok külföldi szerző könyvét jelentettük meg az elmúlt két évtizedben. A 80-as években sorra publikáltuk Derek Prince professzor kötetait a kereszténység alaptanításairól. Nagyon nagy szerepet tulajdonítunk Kenneth E. Haginnek, a „Hit-mozgalom” atyjának. Az Amerikai Egyesült Államokban jelen pillanatban T. D. Jakes fekete bőrű prédikátor ér el százezreket Isten ígéjével, de említhetném Kenneth Copland vagy a Budapes-

tosságot a Szentlélekkel való betöltékezésnek.

A hitéletnek azonban vannak egyéb jellemzői is a Hit Gyülekezetében. Azt gondolom, hogy más felekezetekhez képest nálunk meglehetősen magas az aktív hívők aránya. Azoknak a száma, akik hetente minimum kétszer, de inkább háromszor vesznek részt istentiszteleten, amelyeken az igehirdetés az elsődleges szerep, hiszen „a hit halászból van”. Ezen túlmenően szinte mindenki végez önkéntes szolgálatot a gyülekezeti munka legkülönbözőbb területén, a takarítástól kezdve a – nálunk szintén igen hangsúlyos – dicsőítések hangszeres kíséretéig. Végül, de nem utolsósorban szólnom kell híveink anyagi áldozatkészségéről, ami – szintén biblikus alapon – egyaránt megnyilvánul az önkéntes adományokban, az alamizsna és a tized önkéntes megajánlásában.

– *A már említetteken túl van-e valami, amit – összefoglalásképpen – kiemelne a reformáció önök által is vállalhatónak gondolt örökségéből?*

– Lutherrel együtt mi is azt tanítjuk, hogy az egyház eltávolodott a kinyilatkoztatott igazságoktól. Az egyház megújulásának kulcsa ma is az, hogy azokat az emberi látásokat, amelyek ráraakódtak – és ráraakódnak – Krisztus jelenlétére igazságára, el kell onnan távolítani. Hogy eljuthassunk a tiszta forrásig, a tiszta kijelentésig. A protestantizmus legfontosabb elemének tehát azt tartjuk, hogy folyamatosan vizsgálni kell az Igéhez való viszonyunkat. Eppen ezért nem gondoljuk, hogy ez a megismerési folyamat akár Luthernél, akár Kálvinnál vagy másnál lezárult volna. Hozzáteszem, látjuk, hogy mi magunk is évről évre fejlődünk, újulunk, egyre nagyobb mélységeit ismerjük meg Isten kimeríthetetlen bölcsességének.

– *Dehonesztálónak éreznék, ha azt mondanám, hogy a fentiek akár egy evangélikus lelkész szájából is elhangozhattak volna?*

– Nem, egyáltalán nem.

– *Köszönöm a beszélgetést.*

T. PINTÉR KÁROLY

ISTENTISZTELET A HIT GYÜLEKEZET CSARNOKÁBAN

FOTÓ: KISS ANTAL

témája mostani beszélgetésünknek, amennyiben feltételezhető, hogy nálunk ez mintegy hozadéka a reformáció ön által neoprotestánsnak nevezett áramlatának. Megjegyzem, „régiprotestánsként” nem nagyon tudok mit kezdeni az „újprotestáns” fogalommal, hiszen maga Luther Márton hangsúlyozta a szüntelen megújulás szükségességét.

– A tapasztalat mégis azt mutatja, hogy – miként utaltam rá – még a pünkösdi egyházakban is sok helyütt formálissá vált a hitélet. Mi nagyon erősen hangsúlyozzuk az Igéhez való visszatérés fontosságát, a teljes Szentírás szó szerinti értelmezését. Vagyis, hogy az Igét ne a tradíció alapján magyarázzuk, hanem a kijelentett igazság alapján. Ugyanakkor az a fajta karizmatikus mozgalom, amelyhez magunkat soroljuk, fejlődik más felekezeteken belül, és fejlődik felekezetközi karizmatikus csoportokban is. A Hit Gyülekezetét ilyen – szervezetiileg önálló – felekezetközi karizmatikus csoportnak tekintjük.

– *„A hit botránya” címmel jelent meg nemrég gyülekezetük vezetői lelkészének könyve. A hátsó borítón olvasható ajánlás a jelenkori reformáció egyik legjelentősebb személyiségének aposztrofálja a szerzőt. Az ízlés dolga, hogy ki miként viszonyul a „lekekhez”, de talán segítené a tájékozódását, ha elárulná, hogy Németh Sándor mellett kiket so-*

ten is evangelizált Benny Hinn nevét. Ázsiában Paul Yonggi Cho, Európában Reinhard Bonnke munkásságát kísérjük megkülönböztetett figyelemmel.

– *Az újprotestantizmus egyet jelentene a Szentlélek munkájának középpontba állításával? Merthogy a felsorolt prédikátorok működésére leginkább éppen ez a jellemző...*

– Mi azt tanítjuk, hogy minden embernek szüksége van a személyes találkozásra Istennel. A hitben való előrejutáshoz pedig szükséges az, hogy az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel személyes közösségben legyen az ember. Ez a közösség alapvetően az Igén és a Szentlélekkel való személyes találkozáson keresztül valósul meg. Hiszünk a Szentlélek személyes vezetésében, ami mindig az Igével összhangban történik. Ezért tulajdonítunk valóban alapvető fon-

Törvénykönyvben volt: Lutherani omnes comburantur, azaz: „A lutheránusok mind megégettessenek”. A magyar országgyűlés hozta a törvényt 1524-ben, majd 1525-ben a rákosi országgyűlés megerősítette. A reformáció terjedését akarta megakadályozni.

1524-ben Budán egy György nevű kereskedőt égettek meg Luther iratainak árusításáért. Ugyanez történt Sopronban is, és az országban még vagy tucatnyi helyen. Akkor életveszélyt jelentett a reformált hit vállalása. De nem sokáig. A törvény végrehajtását ellehetetlenítette a hamarosan bekövetkezett mohácsi vész, majd a reformáció általános elterjedése.

Z. P.

A „globális falu”

HARMATI BÉLA

evangélikus püspök

Az Egyesült Nemzetek egyik kiadványának szemléletes képe szerint – a Föld lakosságát 100 emberre vetítve – világunk a következőképpen írható le:

Égbekiáltó arányok

Ha mindennapi foglaimaink számára könnyebben elképzelhető módon, mint egy „globális falut” képzeljük el a Földet, akkor száz ember közül 57 lenne ázsiai, 21 európai, 14 Észak- és Dél-Amerika lakója, 8 pedig afrikai. 70 lenne a nem fehérek és 30 a fehérek száma. A százból 80 embernek nem lenne megfelelő otthona, lakása vagy háza. 70 lenne az írni-olvasni nem tudók száma, és 50 személy lenne rosszul táplált. Ezen falu gazdaságának, vagyoniának 50 %-a, tehát a fele hat személy kezében lenne, és ezek mind az Amerikai Egyesült Államok polgárai lennének. Ebben a „globális faluban” a száz személyből csak egyetlenegynek lenne egyetemi végzettsége.

Micsoda megdöbbentő arányszámok! Része vagyunk ennek a közösségnek, beleszámítottak minket is. Úgy is benne vagyunk, hogy az írni-olvasni nem tudók vagy a rosszul tápláltak közöttünk, hazánkban is megtalálhatóak.

Vallási szempontból most csak egy számot emelek ki a statisztikából. A száz lakóra arányosított „globális falunak” csak 30 %-a keresztény, tehát kevesebb, mint egyharmada.

„Vallásos falu”

A „globális falu” számunkra legfontosabb jellemzője, hogy szinte mind egyik lakosa vallásos. Hogyan? – kérdezhetjük azonnal. Hát hova számítanak akkor az úgynevezett vallástalanok vagy ateisták?

Vallásszociológusok, történészek, néprajzosok vizsgálata szerint eddig még nem találtak emberi kultúrát vallás, kultusz, valamiféle istenkeresés nélkül. Megegyezik ez azzal a teológiai tétellel, hogy az ember alapvetően „homo religiosus”, azaz vallásos lény, noha igen sokféle vallás létezik. Most nem csak arra gondolok, hogy míg korábban sokan azt gondolták, viszszaeszenek az egyházak, ma 130-nál több bejegyzett egyház, felekezet, vallási közösség van hazánkban...

A felmérések szerint a magukat vallásosnak mondó emberek között a többség a „maga módján vallásos”, és nem az egyháza szerint. Olyan jelenségek mutatkoznak nálunk is, mint Amerikában, ahol a vallásszociológia „shopping religion”, azaz „bevásárlóvallásosság” névvel illeti azt a magatartást, amikor az ember gondolatban ugyanazt teszi a vallások kínálata között, mint a nagy bevásárlóközpontokban. Megy a vevő a bevásárlókocsijával, és végigpásztazza az árukat, megragad egy kis csillagjós-lást, indiai misztikát, csatlakozik egyik vagy másik guru érdekesnek tűnő tanításához, és mindezeket vegyíti a maga tradicionális kereszténységének maradék elemeivel.

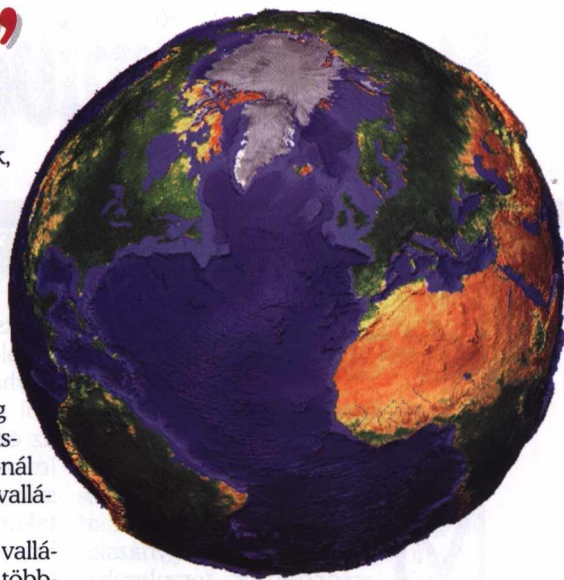
Vallásos, de a maga módján.

Ebben a vallásos helyzetben szólal meg Isten igéje, és van szerepe a kereszténység üzenetének. Nincs „vallástalan” köztünk, csak „más vallású”?

A morbus minoritas ellen

Nem tudjuk a kereszténység minden összefüggését megvizsgálni. Fontos viszont, hogy megfigyeljük: a reformátorok Isten teljességét, üzenete egyetemességét hirdették meg a „solus Christus, sola Scriptura, sola gratia, sola fides”, azaz „egyedül Krisztus, egyedül a Szentírás, egyedül a kegyelem, egyedül a hit” hangsúlyozásával.

A reformáció egyházai Magyarországon történetüket nem 1517-től számolják, hanem egyetemes összefüggésben Jézus Krisztustól és az apostoloktól – tehát kétezer évvel ezelőtől – hazánkban pedig ezer évvel ezelőtől. Így a reformáció egyházai a Kárpát-medencében felvállalják a panonhalmi iskolát, szent életű királyainkat,

középkori kódexeinket, a lovagrendek építette erdélyi erődtemplomokat és a Corvinákat.

Múltunkból következően egész országra néző, ökumenikus és világtávlatú feladatok előtt állunk. Küzdenünk kell a konfesszionális bezárkózás ellen! Sokfelé kísért még a liturgiába és a templomok hívős mélyébe húzódó, a szocializmus ideológiai környezetében megszokott és sorsunkként kieszott egység, félelem és kisebbségi érzés, ahogyan Németh László olyan szemléletesen kifejezte: a kisebbségi kór, a „morbus minoritatis”. Magam lennék csupán magamnak, mint egyház, mint gyülekezet, mint hívő?

A római katolikus egyház számára a reformáció a II. vatikáni zsinat során érkezett el. Gondoljuk csak végig, előtte számukra tilos volt az ökumené, a katolikusoknak nem volt szabad belépniük protestáns templomba. Néhány száz évvel a reformáció után Rómában jobban középre került a Szentírás, anyanyelven szólalt meg a liturgia. Lehet, hogy valaki ezzel szemben úgy véli, hogy a római katolikus egyházban még nem mindent változtattak meg a reformáció bibliai üzenetéből. Nézzünk szét azonban először a magunk háza táján! Vajon mennyire élnek benne gyülekezeteink és híveink igazán a reformáció éltető erejének krisztusi erőterében? Van még nálunk is pótolnivaló!

Abba a krisztusi áramkörbe kapcsolódhatunk bele, amelyik átfogja az egész világot, és Istenhez való megtérésre hív minden embert. Aki pedig közelebb került Isten Krisztusban megjelent kegyelméhez, az közelebb kerül embertársához is.

Hogyan, miből élnek a reformáció

Tudósítóink a Magyarországi Evangélikus Egyház ösztöndíjasai, misszionáriusai

NÉMETORSZÁG

– a reformáció szülőhazája

Miénkhez nagyon hasonló gondokkal küszködnek a németországi egyházak: csökken a templomba járók, gyülekezethez tartozók száma. Különösen a „középkorosztály”, a 25–55 évesek csoportja hiányzik a templompadokból. Az idősebbek viszont nagyon lelkesek, örömmel vesznek részt a különböző alkalmakon mint önkéntes segítők. A legtöbb lelkész ugyanis munkatársi gárdát szervez maga köré, köztük osztja ki a feladatokat, ő maga „csak” felügyeli és irányítja az együttes munkát. Így valósul meg a gyakorlatban a „Tiéd a gyülekezet, magadnak építed!” elve.

De az éremnek, mint mindig, most is két oldala van. Sokan nagy ívben elkerülik a templomnak még a környékét is. Az ország keleti részében ennek okát javarészt a társadalmi

örökségben kell keresnünk, a nyugati oldalon pedig az anyagiasságban. Az egyházhoz tartozás anyagi szempontból a gyakorlatban azt jelenti, hogy az embertől – egyházi adó címén – levonják jövedelme egy bizonyos százalékát. Ha valaki pénzt akar megtakarítani, azt legegyszerűbben és leggyorsabban úgy teheti meg, ha kilép az egyházból.

Számos próbálkozás volt és van arra nézve, hogy elérjék a kívülállókat. Ottlétem alatt két egyházi kommunikációs kezdeményezést is láthattam. Az egyik Nürnberg és környékének kampánya volt, a „Treten Sie ein!” („Lépjen be!”), a másik pedig egy egész Németországra kiterjedő plakátsorozat. Mindkettő elég szerény eredményeket hozott.

A gyakran üresen kongó templomok azért nem bizonyítékai annak, hogy a lelkek mélyén ne lenne igény az egyházra, lelkeségre, spiritualitásra. Először 2001. szeptember 11-e, az Amerikában történtek rázták meg az embereket, majd egy idén tavasszal

történt döbbenetes esemény árulkodott arról, hogy az emberek igenis keresik az Istent, keresik azt az erőt és biztonságot, amit a Krisztusba vetett hit adhat. Április 26-án, az erfurti Johann Gutenberg Gimnáziumban a 19 esztendőes Robert Steinhäuser lelőtt 16 embert, majd önmagával is végzett. A történetek után megteltek Erfurt város templomai...

Sajnálatos, szomorú, hogy ilyen és ehhez hasonló dolgoknak kell történniük ahhoz, hogy felrázzák, elgondolkottassák az embereket.

Mindazonáltal nem véletlen, hogy a reformáció hazájában az egyházi médiamunkának nagyon fontos szerepe van. De a legalaposabban átgondolt kommunikációs stratégia sem pótolhatja a hitet, a hiteles életet élő lelkészeket és laikusokat, a személyes kapcsolatokat, beszélgetéseket, az együttes Biblia-tanulmányozást, a közös imádságot, és mindennek gyümölcseként a legősibb keresztény „PR-tevékenységet”: a missziót.

GAZDAG ZSUZSANNA

PÁPUA ÚJ-GUINEA

„God i strongpela banis b'long mi...”

APápua Új-guineai Evangélikus Egyházat a német, az ausztrál és az amerikai evangélikus egyházak alapították alig több mint 100 évvel ezelőtt, s támogatják a mai napig is. Tény, hogy a mi lutheránus hittételeinkre és külsőségeinkre támaszkodva zajlott itt az egyházalapítás, ennek történelmi háttere azonban igen különböző. Ezen a szigeten nem a katolicizmus érte el elsőként az őslakókat. Ők a törzsi társadalom, a tradicionális hit világából egyenesen a reformáció egyházába léptek át. Ez annak ellenére így van, hogy ma a katolikus egyház vezető létszámmal van jelen az országban.

Pápua Új-Guineában is tanulnak a teológushallgatók a reformációról. Számukra azonban ez idegen kultúra, ismer-

etlen világ, szokatlan gondolkodásmód. Október 31. ugyanakkor a pápua evangélikusok ünnepe is. Német minta szerint istentiszteletek, megemlékezések zajlanak szerte az országban. Valójában nem is az számít igazán, hogy az egyszerű, írástudatlan emberek mennyire értik meg a reformáció tanait, hanem hogy mennyire élik meg azokat.

Amikor nálunk az ünnepi istentisz-

teleten felzendül az „Erős vár a mi Istenünk” jól ismert dallama, gondolkunk azokra a testvéreinkre, akik talán kevésbé tudatosan, de ugyanazon az alapon állva, 14 ezer kilométer távolságban tiszta szívből éneklnek az „Erős vár...” pidgin nyelvű fordítását:

God i strongpela banis b'long mi,
Em yet i helpim mi sanap...

BÁLINTNÉ KIS BEÁTA

egyházai a „globális faluban”?

AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOK – evangélikusok az Újvilágban

Sem Chicagóban – ahol egy évet töltöttem ösztöndíjas-ként –, sem az általam látogatott texasi és floridai gyülekezetekben (Evangelical Lutheran Church of America) nem tartják meg hozzánk hasonlóan a reformáció emléknapját. Náluk tehát nem létezik ez a „negyedik nagy ünnep”.

Jellemző az amerikai evangélikusságra, hogy a legkülönfélébb lutheránus és kulturális hagyományok ötvöződnek az egyházi életben. Sok egykori német, skandináv bevándorló leszármazottja alkotja a gyülekezeteket, emellett jelentős az afroamerikai és a latin-amerikai háttérrel rendelkező egyháztagek száma is. Természetesen az őslakosok között is, például az indián rezervátumokban is találkozhattunk evangélikus közösségekkel! Éppen ez a tény veti fel a kérdést, hogyan lehet az eredeti evangélikus teológiai, lelki ségi hagyományokat Luther Németországának kulturális vonatkozásaitól elkülönítve megragadni?

Hiszen az evangélium nem egy bizonyos kultúrához kötött. Mindenütt feladat – itt Európában, Magyarországon is, de Amerikában talán még nagyobb a hagyománya ennek –, hogy az egyháznak az adott kontextusban kell felismernie küldetését, és meghatároznia önmagát az evangélium által.

Az Egyesült Államokban a legnagyobb evangélikus egyháztest a már említett ELCA. Háttérét tekintve a „legszínesebb” evangélikus egyház, több korábban különálló „nemzetisé-

gi” evangélikus egyházból alakult. A legnyitottabb és leginkább befogadó egyház. A Lutheran Church - Missouri Synodra, a második legnagyobb evangélikus egyházra egyfajta erőteljes

konfesszionizmus jellemző, ami különösen is az úrvacsoratanban figyelhető meg: csak az vehet úrvacsorát, aki a gyülekezetekben kialakult gyakorlat szerint részesült előkészítésben. Emellett kiváló iskolarendszere és az evangéliumhirdetés iránti elkötelezettsége is példamutató. A hitvallási

iratok 16-17. századi alapján, a lutheri ortodoxia még szigorúbb talaján áll a Wisconsin Synod egyház. Ez utóbbi két egyházban magasabb a német háttérű evangélikusok számaránya, és egyik sem tagja a Lutheránus Világszövetségnek.

Mi jellemzi még az amerikai evangélikus gyülekezeteket? Például az, hogy az előbb említett multikulturális adottságokból következően a liturgikus, egyházzenei kincsük is sokkal gazdagabb, mint a miénk. A hagyományos énekeskönyv mellett (*Lutheran Book of Worship*) újabb kiadványok is készültek, és párhuzamosan használatban vannak. Az afroamerikai háttérű fekete gyülekezetek például külön énekgyűjteményből énekelnek, és istentiszteleteik szerves része az általunk is ismert gospel zenei hagyomány. A *With One Voice* nevet viseli az evangélikus liturgikus (ének- és istentiszteleti) reformot összegző kiadvány.

Anyagi források tekintetében a tengerentúli gyülekezetek a tagságtól befolyó összegekből tartják fenn magukat; az állam és az egyház teljes szétválása megvalósul. A hitoktatás is csak a gyülekezetekben vagy a kimondottan felekezeti iskolákban zajlik. A gyülekezeti élet egyébként a közösségi élet szerves része, ahol lehet sportolni, alkotó tevékenységeket folytatni, valamint gyerekek, felnőttek, illetve idősek számára szervezett programok sokasága várja az érdeklődőket. Jellemző továbbá az „outreach” munka: a gyülekezet holdudvarában élők iránt érzett felelősség megélése.

Aktív szerepvállalás a nagyobb közösségeért, pozitív kisugárzás a lakókörnyezetre. Az alapszemlélethez az is hozzátartozik, hogy az önfenntartáson túl komoly áldozatot vállalnak a szociális, diakóniai, külmisziói feladatok támogatására.

ARADI GYÖRGY

FABINY TAMÁS

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem
docense

Egy sorozat születése

Közismert, hogy az evangélikus egyházi körökben különösen is otthonosan mozgó Gryllus Dániel, a Kossuth-díjas Kaláka együttes vezetője számos bibliai tárgyú műsort készített már. Közös munkáknak az adott igazán nagy lökést, hogy egy, a Duna Tv-ben bemutatandó reformációtörténeti filmsorozat elkészítésére pályázati támogatást nyertünk az Országos Rádió és Televízió Testülettől. Elgondolásunk az volt, hogy a reformáció tanainak elterjedését az énekeken keresztül szemléltetjük. A németországi forrás feltárása után a történelmi Magyarország összesen húsz városába vagy falvába kívántunk eljutni, oly módon, hogy minden helyszínen egy ott élt reformátort és/vagy onnan származó éneket mutattunk be.

A forgatókönyv összeállításában jelentős segítséget kaptunk H. Hubert Gabriellától, az Evangélikus Országos Könyvtár munkatársától, a reformáció énekköltészet kitűnő szakértőjétől. Kis stábunkkal 2001 nyarán a szó szoros értelmében hetedhét országon át utaztunk a felvételek elkészítésére: Németország és a mai Magyarország mellett eljutottunk Erdélybe (ma Románia), Felvidékre (ma Szlovákia), Kárpátaljára (ma Ukrajna), a Drávaközbe (Horvátország) és Burgenlandba (Ausztria). Danihoz időközben öccse, Vilmos is csatlakozott, így ketten szólaltatták meg a reformáció ugyancsak jól vagy éppen alig ismert énekeit.

Luther Márton nyomdokain

Az első két rész Németország Luther-városaiban játszódott. Wittenberg főterén, a Luther-ház udvarán, Luther és Melancthon vártemplomban található sírjánál, majd Eisanachban hang-

Semper reforman

zottak el a reformáció énekei. (Wartburg várában mi más is csendülhetett volna fel, mint az *Erős vár a mi Istenünk*.) E két részben azonban nemcsak Luther szerzeményei hangzottak el, hanem a hajdan Wittenbergában tanult magyar diákoké is, akik mint a szivacs szívták itt magukba az új hitet. Hazatérve pedig a könnyen terjeszthető énekek segítségével is továbbadhatták a hit által való megigazulás, illetve a megtérés szükségességéről szóló tanítást. Batizi András éneke mellett Farakas András történelmi tablóját lehet megemlíteni, amelyben – a kor történelemszemléletének megfelelően – párhuzamot von a zsidó és a magyar nemzet sorsa között.

Hazai tájak reformációi kincsei

A magyarországi barangolás Sopronban kezdődött, ahol előbb még német nyelven hódított a reformáció, ennek megfelelően Paul Speratus – egyébként börtönben írt – éneke csendült fel: *Eljött hozzánk az üdvösség*. Itt a soproni gyülekezet igen értékes tárgyi gyűjteményét is bemutathattuk a gazdag történelmi múlt szemléltetésére. Mosonmagyaróváron az egyik legismertebb énekszerző, a nyomdászként is ismert Huszár Gál nyomdokaiban jártunk Dévai Bíró Mátyás, a magyar Luther egy általa kiadott, alig ismert énekével; Győrött pedig Lövei Balázs himnusza hangzott el Isten áldásának házául. Az óvári és a győri evangélikusság mellett a Dunántúli Egyházkerület értékeiről is szólt ez a műsor.

A sorozat negyedik részében előbb Bornemisza Péter nyomában Detrekő várában fordultunk meg, ahol a reformátor híres nyomdája is működött, majd Felsőőrre mentünk át felidézni Szenczi Molnár Albert felejthetetlen zsoltárfeldolgozását: *„Mint a szép híves patakra...”*, végül a reformáció református ágához tartozó Skarica Máté énekét hallgattuk meg a festői szépségű Dörgicsén. Közben megint

összefonódott múlt és jelen, hiszen egyháztörténeteszek szakszerű kalauzusa után egy-egy mai gyülekezeti alkalmat is bemutattunk.

A sorozat közepén érkeztünk el a Dunántúlra. Pápán természetesen Sztárai Mihály sorsán keresztül mutatuk be, hogy a reformáció korától kezdve milyen nagy szerepe volt az iskoláknak, majd Sárvaron két reformátor emlékét is felidézhetjük. Az Újszövetség-fordító Sylvester Jánosban és „az országban való sok romlás okairól” értekező Magyar Istvánban az a közös, hogy mindketten énekszerzők is voltak. Mindkét dunántúli városban alkalmunk volt a reformáció örökségét ápoló gyülekezeti élet bemutatására.

A hatodik részben felvidéki útra hívtuk a nézőket. Zólyom várában Balassi Bálint nyomdokaiban jártunk, akinek tanítója – amint az köztudott – Bornemisza Péter volt. Az itt felcsendült *„Bocsásd meg, Uristen, ifjúságomnak vétkeit”* bűnbánati ének híven kifejezi Balassi mély hitét és istenkeresését. A festői szépségű Bártfa ékszerdoboz-főterén az 1593-as bártfai énekeskönyv egy lendületes darabját szólaltatták meg a Gryllus fivérek, majd Kassára mentünk, ahol előbb az ifjú

da – hetedhét országon át

a jól ismert 90. zsoltár: „Te-bened bíztunk eleitől fogva...” Közben hírt adhattunk a reformáció itteni elterjedéséről és a protestáns egyházak mai életéről. Hét országot átszelő és közel ötszáz éven átívelő utunk Torockón ért véget, ahol a lélegzetelállító sziklák alatt épült unitárius templom előtt az erdélyi antitrinitárius Bogáti Fazakas Miklós 150. zsoltára hangzott el.

A műsor címe – *Semper reformanda* – arra emlékeztet, hogy az egyháznak szüntelenül reformációra, megújulásra van szüksége. A hosszú történelmi és valószínűleg utazás dokumentumának a 9x30 perces filmösszeállítás és egy dupla CD tekinthető, a reformáció korának énekeiből. Mindent azonban nem lehet hang- vagy filmszalagon rögzíteni. A reformáció örökség gazdagságának felfedezése igazi szívbéli örömet jelentett minden alkotónak – s reménység szerint a hallgatóknak és a nézőnek is.

Bornemisza, utóbb Huszár Gál is raboskodott. Készítettünk is felvételeket abban a börtönben, ahol sínylődtek, majd Sziráki András egy himnuszának segítségével egy kevésbé ismert kaszai hitvallónak állíthattunk emléket.

Dél felé véve az irányt a török hódoltsági területre jutottunk. Budán Palatics György éneke nyomán a reformátorok itteni üldöztetését idézhettük fel, Ráckeven pedig Szegedi Kis István püspök énekével adhattunk hálát „a török rabságból való kiszabadulásért”. Még délebbre haladva a Drávaköz egyik híres falujába, Laskóra jutottunk, ahol ismét az énekes-reformátor Sztárai egyházzervező munkáját idézhettük fel, hiszen ő rövid időn belül 120 protestáns gyülekezetet alapított ezen a vidéken. (Laskón ugyanakkor a részben kiégett templom fájdalmasan emlékeztetett a közelmúlt délszláv háborújának értelmetlen pusztítására is.)

A sorozat nyolcadik részében a reformáció északkeleti elterjedését ismerhettük meg. Tállyán – ahol később Kossuthot is keresztelték – Szkhárosi Horváth András művét kel-

tettük életre, majd ellátogattunk a közeli Vizsoly gyönyörű templomába. A forgatás szünetében még kezünkbe vehettük az időközben ellopott Vizsolyi Bibliát. Aztán ismét át kellett lépniünk egy határt ahhoz, hogy felmászhashunk jó Huszt várába, ahol a menekülésre készített Bornemiszával együtt énekeltek: „Siralmas énnéköm tetűled megválnom, / Áldott Magyarország, tőled el-távoznom”. Sárospatak patinás református kollégiumában pedig az utolsó ítéletről 1540-ben szerzett énekét szó-laltattuk meg. Amíg Huszton lényegében a reformáció semmilyen mai emlékével nem találkozunk, addig Patak-on virágzó élet fogadott minket.

Ötszáz évet átállépve...

Összesen mintegy harminc napig tartó reformációi menetelésünk a keleti végeken, a Partiumban és Erdélyben ért véget. Előbb még Debrecenben elevenítettük fel Méliusz Juhász Péter tevékenységét, aki nemcsak a genfi és a debreceni reformáció között képezett hidat, de a puritánabb irányzatokkal szemben mintegy meg is mentette a magyarországi reformátusság számára az éneklést. A „kálvinista Rómából” a Királyhágón át Kolozsvárra vitt az utunk, ahol a Házsongárdi temetőben előbb fejet hajtottunk a magyar zsoltárok atyja, Szenczi Molnár sírjánál, majd – a Farkas utcai templom előtt – az ő fordításában fel is csendült

A televíziós produkció zenei anyagának dupla CD-je „*Mint a szép híves patakra...*” címmel kapható az egyházi könyvesboltokban. A nagy érdeklődésre való tekintettel a Duna Tv 2002 októberétől ismét műsorra tűzte a sorozat sugárzását.

A *Semper reformanda* egyes epizódjai általában hétfőnként 12.25-től láthatók a Duna Televízióban.

Szerkesztő-riporter: Fabiny Tamás, operatőr: Sibalin György, asszisztens: Klenk Annamária, rendező: Hevér Zoltán. Várható a sorozat VHS-kazettán történő kiadása is.

VARGA GYÖNGYI

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem
doktorandusza

Vissza a forráshoz! – ez a gondolat minden megújulásért folytatott harc és reformtörekvés kulcsmondata. A gyökerek újrafelfedezésében és tudatos felvállalásában rejlik az újulás, „újra formálódás” lehetősége: ezt az alapigazságot már az Ószövetség lapjain is felfedezhetjük. Izrael – Isten népeként – hosszú és viharos története során folyamatosan szembesült azzal, hogy megújulás nélkül létének nincs távlata. Isten és rendelkezései iránti engedelmisségében felismerhette, hogy az őt védő korlátok – paradox módon – egyben szabadságának, önkitaljesítésének lehetőségét is jelentik. Izrael számára a forrás maga Jahve szeretete és Tórája. Ez utóbbi szó eredetileg nem jogi értelemben vett törvényt és rendelkezést, hanem útmutatást, vezetést jelöl. Így tehát a forrás maga válik útmutatóvá, a megújulás erejévé.

Reformátor próféták és királyok

Az Ószövetség tanúsága szerint a megújulásra való felhívás elsősorban a próféták szolgálata volt, akiket egy-egy adott korszak történelmi és teológiai felkiáltójeleinek tekinthetünk. Illés a kultusz tisztaságáért emelte fel szavát, Ámósz és Hóseás a szociális igazságtalanságok, társadalmi, politikai problémák és a vallás kiüresedése ellen léptek fel. Jeremiás, Ézsaiás és Ezékiel egyaránt egy nagy lelki megújulásért küzdöttek szülőföldjükön vagy éppen hazájuktól távol, a babilóniai fogság idején.

Izrael történelme során ugyanakkor a próféták mellett néhány király is felvállalta azt a küldetést, hogy lépéseket tegyen a vallási élet, a társadalmi és politikai viszonyok, adottságok megreformálása érdekében. Dávid király Kr. e. 1000 körül erős államot hozott létre. Reformtörekvéseiben a po-

Vissza a forráshoz!

litikai természetű változások mellett helyet kapott a Jahve-kultusz Jeruzsálemben történő központosítása is, amely utódja, Salamon életében teljesedett ki a templom felépítésével.

Röviden szót kell ejtenünk Ezékiásról, Júda királyáról is (Kr. e. 725–697), aki politikai és vallási téren is „reformernek” számított. Fellázadt Asszíria uralkodója ellen, aki vazallusának tekintette a déli országrészt, és lépéseket tett arra, hogy megszilárdítsa és megvédje e kis országot. A büntetés ugyan nem maradt el, váratlan csoda folytán azonban Jeruzsálem elfoglalására mégsem került sor. Ezékiás újra megkísérelte a kultuszt Jeruzsálemben centralizálni. Megszüntette a vidéki szentélyeket, és azt is feljegyzik róla, hogy összetörette a Mózes által készített rézkígyót, mivel azt a nép körében sokan már bálványként tisztelték. Az Ószövetség pozitívan ítéli meg a király működését: „Azt tette, amit helyesnek lát az Úr, egészen úgy, ahogyan tett őse, Dávid” (2Kir 18,3).

Jósiás: a nagy reformátor

Ezékiás uralkodása után Júdára mindinkább a nagyhatalmak árnyéka vetült: előbb Asszíriáé, majd később az egyre erősödő babilóniai birodalomé. A hatalmi viszályok után végül egy nyolcéves kisfiú került a trónra, aki Jósiás néven Júda királyaként Kr. e. 639–609 között uralkodott, és a hagyomány szerint a zsidóság történetében a legnagyobb „reformátor” volt.

Életéről és tetteiről a Királyok második könyvének 22. és 23. fejezete számol be.

26 éves volt Jósiás, amikor uralkodása 18. évében, Kr. e. 622-ben a jeruzsálemi templom restaurálásakor Hilkijá főpap váratlanul egy tekercset talált, amely feltehető-

en a Deuteronomium (Mózes 5. könyve) ősi magját tartalmazta. Ez a könyv, amely Mózes intelmeként megismétli a Sínai-hegyen adott rendelkezéseket, a bibliai tradíció szerint a jósiási reform alapjává lett. A törvényt nyilvánosan felolvasták, a király pedig a néppel együtt ünnepélyesen kötelezte magát annak betartására és a Jahve iránti engedelmisségre. A próféták megújulásra hívó üzenetét ilyen módon jogi és politikai keretbe illesztette be Jósiás. A vallási reform kiterjedt arra is, hogy teljesen megtisztította a Jahve-kultuszt a kánaáni vallási elemektől, valamint minden vidéki szentélyt bezárattott vagy leromboltatott. A kultuszi szertartásokat és az istentiszteleteket ezután csak a jeruzsálemi templomban végezheték. A király az egész néppel megünnepeltette a húsvétot, amikor Isten szabadító tetteire emlékeztek, és megerősítették Jahve iránti elkötelezésüket. Jósiás programja a forráshoz való visszatérést jelentette.

A kompromisszum, illetve az alternatív megoldások lehetőségét teljesen kizárták. A Tórához való hűsége és Isten iránti engedelmissége alapján mérték és ítélték meg a Királyok könyvének ma előttünk álló formája szerint Júda és Izrael többi uralkodóját is.

A megújulás mint belső, személyes reformáció

Az Ószövetség nem csupán a közösség, hanem az egyén életét tekintve is nagy hangsúlyt fektet a lelki megújulásra. A személyes reformáció igénye legszebben a Zsoltárok könyvében fejeződik ki.

Az Ótestamentum nagy imádkozói ezekben a fohászokban, énekekben azt élték meg és adták tovább, hogy az ember földi boldogulásában Isten reformációja, megújító szeretete jelentheti az egyetlen utat és lehetőséget. Bár magát a „reform” szót nem ismeri az Ószövetség, a forráshoz való visszatérés, újradékdés gondolatai nagyon fontos teológiai kifejezések.

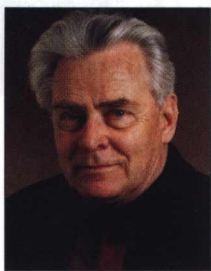

Jézus reformációja

CSERHÁTI SÁNDOR

Az Evangélikus Hittudományi Egyetem professzora

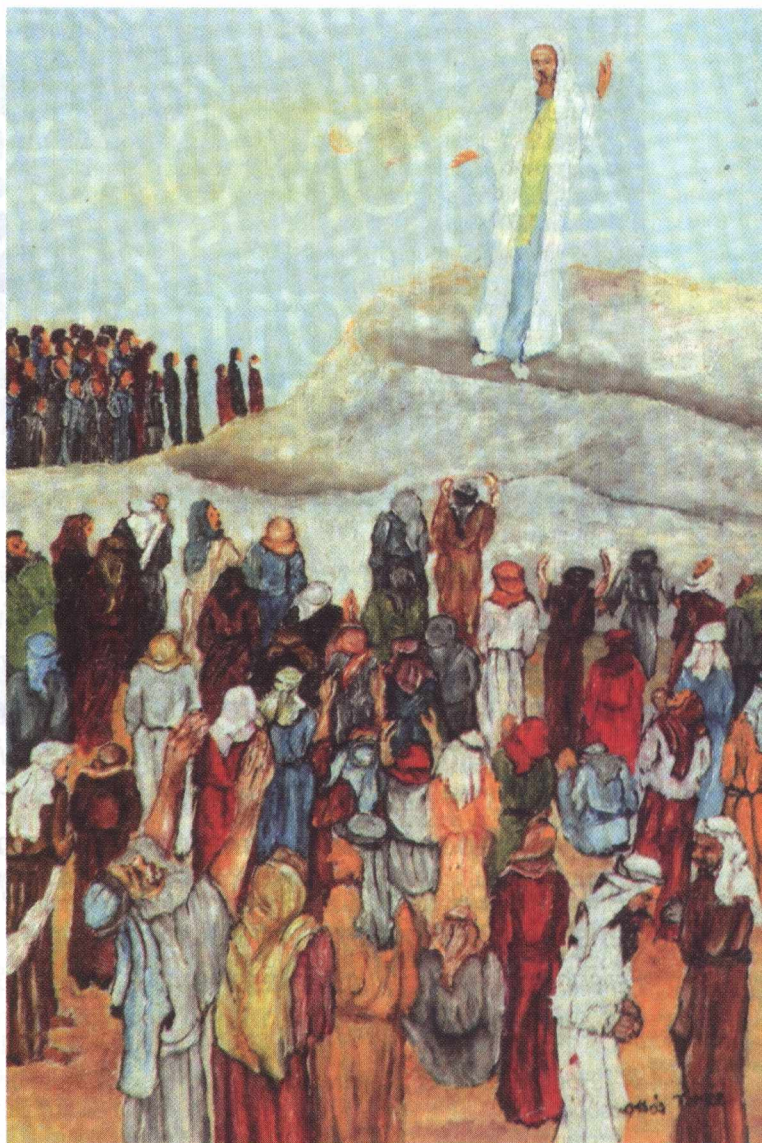

Kissé mehökkentő a cím, hiszen Jézust nem szoktuk a reformátorok közé sorolni. De nem is tehetjük meg vele. A reformátor ugyanis nem valami újjal áll elő, hanem igyekszik helyreállítani egy korábbi bevált igazságot, helyes gyakorlatot, üdvös állapotot. Amit azonban Isten Jézusra bízott, és amit Jézus el is végzett, nem merült ki valami korábban már meglévő jó restaurálásában.

Jézus nem elégedett meg azzal, hogy Isten népét megújítsa. Az Újszövetség tanúsága szerint maga Jézus volt az igazán új; az Alfa és az Omega, az új kezdet és a még be nem teljesedett végső állapot. Vele új korszak nyílt, s ezért nem beszélhetünk csupán a dicső múlt visszatéréséről. Jézus Isten királyi uralmának új korszakát hirdette meg, amelyben azok részesednek, akik őt követik. Ő az tehát, aki minden igazi reformáció értelmé, és ennél fogva anyaszentegyházának is az a feladata, hogy – mint az igazi edesanya – addig „vajúdjon, míg kifformálódik a Krisztus népe tagjainak életében” (Gal 4,19). Ehhez hasonlót másutt is olvashatunk Pálnál: „Mi pedig mindnyájan, miközben fedetlen arccal tükrözzük az Úr dicsőségét, ugyanarra a képre formálódunk át dicsőségről dicsőségre, mintegy az Úr Lelkétől indítatva” (2Kor 3,18).

Ezért azután a reformáció lényegét nem is lehet egy bizonyos naphoz, dátumhoz kötni. Nem merülhet ki a múlt elvetésében, és valami soha nem látott új életrend bevezetésében. Az igazán új, az „egészen más”, a „nem evilágból való” mindig az, amihez Krisztusnak köze van, függetlenül attól, hogy ez már a múltban is érvényesült, vagy csak még ezután vár megvalósításra. Ha kell, ennek érdekében reformálni kell, ami már a múltban is megvolt, ha pedig mindeddig még nem valósult meg valami belőle, akkor neki kell látni a megvalósításához.

Mindezt előre kellett bocsátanom, hogy félre ne értsük a helyzetünket. Jézus nem reformátorunk, hanem az, akihez minden reformációnak törekednie és igazodnia kell. Mégis számba véve Jézus szavait, találhatunk olyan kifejezéseket nála, amelyek az általa felkínált „újban” egy régebbi állapot helyreállítására utalnak. Amikor Jézus az evangéliumok szerint alászáll a megdicsőülés helyéről, és látja,

ORSÓS TERÉZ: HEGYI BESZÉD

hogy tanítványai kudarcot vallanak a beteg fiú meggyógyításában, keményen megfeddi őket, és a revidált Károli-fordítás szerint így szól hozzájuk: „Ó, ti hitetlen és elfajult nemzedék!” Az eredeti szöveg szerint azonban Jézus árnyaltabb és kevésbé megalázó kifejezést használ: „Ó, ti hitetlen és visszájára fordult nemzedék!” A bajt tehát Jézus nem abban látja, hogy korának emberei és velük együtt a tanítványok elkorcsosultak, hanem abban, hogy *rendeltetésükkel ellentétesen gondolkodnak és cselekszenek*. Ahelyett, hogy Istenbe vetnék bizalmukat, a maguk rátermettségében bizakodnak. Jézus szerint tehát az emberek nem elvetemültek, hanem „megvetemültek”, akiket helyre kell állítani, és Isten képére reformálni.

Jézusra jellemző, hogy ezt a helyreállítást a legátfogóbb módon értette és gyakorolta. A hozzá vitt bénának mind testi, mind pedig lelki épségére gondja volt: megbocsátotta bűneit, és talpra is állította (Mt 9,2–8). Küldetésének programjába beletartozott a betegek meggyógyítása, a foglyok kiszabadítása, a halottak feltámasztása éppen úgy, mint a bűnösök megtérésre hívása (Lk 4,18). Teológus eleink latin kifejezéssel ezt így fogalmazták meg: *restitutio ad integrum*, azaz az eredeti állapot helyreállítása. Mi sem adhatjuk alább, ha a reformáció mibenlétéről gondolkodunk.

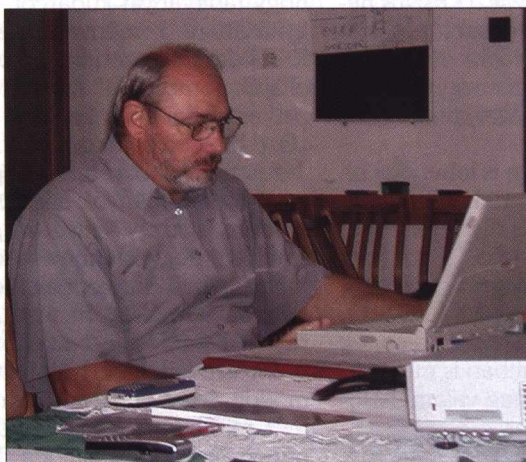
A jövő egyháza a digitális egyház?

A reformáció gyors terjedésének egyik titka abban rejlett, hogy bátran élt a kor technikai lehetőségeivel, mindenekelőtt a könyvnyomtatással. Az egyházak a most formálódó jövőben is keresik azokat a technikai lehetőségeket, utakat, amelyek segítenek igazi küldetését betölteni. Hazánkban a református és az evangélikus egyház szakemberei egy – átfogó koncepciót megfogalmazó – intelligens egyházprogramon dolgoznak. Az elmúlt év tavaszán létrejött Intelligens Egyházprogram Munkacsoport egyik tagjával, BESE FERENC főtí evangélikus presbiterrel Kovács László dunakeszi lelkész készített interjút.

– Hogyan és miért jött létre a Munkacsoport?

– Három éve vagyok főállású munkatársa a Stratégiakutató Intézetnek, melynek fő tevékenysége az információs és tudástársadalommal kapcsolatos kutatások végzése, de emellett a gyakorlatban megvalósítható programokat, projektjavaslatokat is készít. Mintegy másfél-két éve dolgozunk együtt a református egyházzal, hogy elkészítsük az információs társadalomba, majd a tudástársadalom korszakába integrálódás egyházi programját. Ez év elején a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspökével, D. Szebik Imrével is alkalammal nyílt beszélni a projektről, ami felkeltette az érdeklődését, és csakhamar fel is kerestük őt Varga Csabával, a Stratégiakutató Intézet elnökével. Ennek a beszélgetésnek az eredményeként létrehoztunk egy evangélikus munka-

csoportot. Nem üres kézzel indultunk, hiszen a Stratégiakutató Intézet az ország hét régiója közül négynek készítette el az intelligens régió programját. Emellett kistérségek, települések

programjait írtuk meg az elmúlt néhány esztendőben. Nagyon örülök, hogy szakmailag képzett és jó hangulatú evangélikus munkacsoportban vehetek részt.

– Információs társadalomról, tudástársadalomról egyre többet hallunk, ami nem azt jelenti, hogy értjük is ezeket a fogalmakat, kifejezéseket... Miről is van szó tulajdonképpen?

– Kezdjük egy rövid visszatekintéssel. Az első információs társadalom kormányzati program 1973-ban, Japánban készült. Az Egyesült Államok 10-12 éves kiséssel fogalmazta meg hasonló elképzeléseit. Meglepő, hogy az Európai Unió érdemben csak 1994-ben reagált, akkor készült el az úgynevezett Bange-mann-jelentés. Áttörést 1999-ben az e-Europe-program hozott. Ezt a valóban korszakváltó dokumentumot 2000-ben fogadták el. Hogy mennyire korszakváltás ez, annak megértését egy történelmi hasonlat segíti: a tudástársadalom legalább akkora változást fog eredményezni, mint amikor a feudalizmust felváltotta a kapitalizmus.

Ez az új korszakváltás több lépcsőben valósul meg. Első lépcsője az információs társadalom. Ez főként az eszközök mind szélesebb körben való használatát jelenti: számítógépek és más adatátviteli berendezések elterjedését, használatuk hétköznapi rutinná válását. Második lépcsőben a már megszokottá vált eszközök által közvetített tartalom kerül előtérbe: szolgáltatások, kereskedelem, oktatás, elektronikus közigazgatás stb. Külön feladat az, hogy a lakosságot felkészítsük az eszközök és az általuk elérhető lehetőségek, vagyis a tartalom használatára.

– Hol tart ma például a Magyarországi Evangélikus Egyház az informatikai eszközök alkalmazásában, a hozzáállás, gondolkodás változásában?

– Az egyház mai helyzete tükrözi az általános magyar helyzetet. Már vannak komoly fejlesztések, melyek követik az új követelményeket. Például a már említett egyházi munkacsoport

vagy az evangélikus egyházi honlap is. Idén nyáron jelent meg a Bogdányi Gábor vezetésével szerkesztett „A templom egere” című könyv és CD-melléklet, amely minden lelkészi hivatalba eljutott. A könyv nagyon értékes segítség a lelkészek számára az informatikai eszközök megismeréséhez és használatához. Egyre több gyülekezetnek van színvonalas, rendszeresen frissülő honlapja. Evangélikus levelezőlisták is működnek már. Vannak azonban komoly lemaradások, fehér foltok. Ennek oka főként a szemléletváltozás lassúságában található. Nem feltétlenül a lelkész feladata, hogy gyülekezeti honlapot készítsen, és azt folyamatosan naprakész információval ellássa! A legkisebb gyülekezetekben is van már biztosan olyan fiatal – vagy akár idősebb – gyülekezeti tag, aki megtiszteltetésnek veszi, ha megbízzák ezzel a feladattal. A gyülekezetek számára egyre fontosabb az információ, hiszen örömdetesen bővül a különféle egyházi rendezvények, alkalmak választéka.

A hálózati kapcsolat lehetősége mindenhol adott, ahol telefonvonal van. Számítógép, modem – és máris részt lehet venni az információk fogadásában, és természetesen küldésében. Hogy tudjunk egymásról, jobban megismerjük egymást, már működő, jól bevált ötleteket adhassanak át egymásnak a gyülekezetek. Meg kell látnunk az új lehetőségekben rejlő, jól hasznosítható formákat és módszereket! Fontos a heti egy ifjúsági óra személyesen átélt élménye, de már minden lehetőség adott a folyamatos kapcsolattartásra és egymásra figyelemre, az érdeklődés fenntartására. Természetesen ezek után is a szemé-

lyes találkozás a legfontosabb, de ezt nagyon jól kiegészítheti a gyors információáramlás lehetősége. Biztos, hogy ezáltal olyanokat is meg tudunk szólítani, akiket a hagyományos módon nem érhetünk el!

Amikor ökumenizmusról beszélünk, ma általában a keresztény felekezetek közti kapcsolatra, egységtörekvésre gondolunk. A tudástársadalom felé haladva olyan egységtársadalom képe bontakozik ki előttünk, amelyben az ökumenizmus például a világvallások közti kapcsolatot is jelenti majd. A szó megkapja valódi értelmét, a nagy világvallások – egymás tiszteletben tartásával – együtt munkálkodnak az emberiség erkölcsi fejlődésének és életének jobbításán.

– Ez békés egymás mellett élelt vagy valamilyen hitbeli közös nevezőre jutást jelent?

– A közös nevező adott: számos vallás Istenben hisz, csak mindegyik

más névvel illeti. A világvallások kutatásának egyik meglepő eredménye, hogy nem a végcél (üdvösség) a különbség köztük, hanem az oda vezető út. A kereszténységnek ma hatalmas lehetősége van arra – ha meg tud újulni, és jó irányba fejlődik –, hogy felmutassa: míg más vallások híveinek több lépcsőben, közvetítők által ígérnek valamiféle üdvösséget, addig a keresztény ember „egy lépcsőben”, közvetlenül Jézuson keresztül juthat üdvösségre... Az egyház feladata ebben az összefüggésben nem más, mint Isten létét, igéjét a leghatékonyabban hirdetni – immár digitális eszközökkel is.

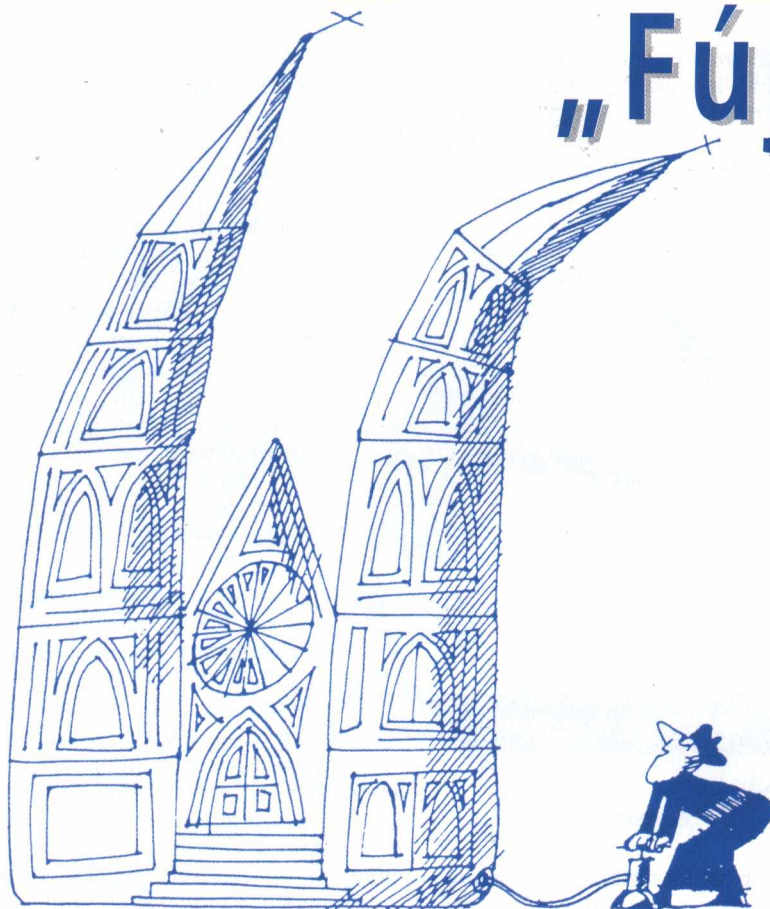
Összefoglalásul megállapíthatjuk: olyan jövőbe pillantottunk be, amely valójában már hétköznapjaink részévé vált. Ez a jövő szédítő távlatokat sejtet. Megálmodói is csak remélik, hogy a fejlődés abba a kívánt jó irányba halad, ahová szeretnék. Mint Isten igéjén tájékozódó kereszténynek azonban föl kell hínom a figyelmet arra, hogy ez a szemünk láttára kirajzolódó jövő valahonnan ismerős. Egy olyan társadalommodell is születhet – szemben a tudástársadalom-jövőképpel –, ami kísértetiesen hasonlít ahhoz az antikrisztusi birodalomhoz, amelynek létrejöttéről nyomatékosan tudósít minket a Szentírás. Meglepő sebességgel történik mindez, de nem érhet minket váratlanul. Keresztény hitünk alapja, hogy nincs más – egy – vagy többlépcsős – utunk az örök életbe, az üdvösségre, egyedül és kizárólag csak Krisztus! Az újkor új eszközeit ennek hirdetésére használjuk bátran – amíg van időnk! De más evangéliumot ne keressünk, mert EGYEDÜL ebben (Krisztusban) van üdvösségünk!

BOGDÁNYI GÁBOR FELVÉTELÉN AZ EVANGÉLIKUS INTELLIGENS EGYHÁZPROGRAM MUNKACSOPORT NÉHÁNY TAGJA (BALRÓL JOBBRA): BESE FERENC, GÁNCIS PÉTER, VARGA CSABA, MENYES GYULA, ERDÉLYI KÁROLY ÉS KOVÁCS LÁSZLÓ.

„Fújd föl...”

Talán sokan látjuk ilyennek egyházunkat, gyülekezetünket, saját keresztény életünket – leeresztett, valahol kilyukadt, szőkik belőle a levegő, a lélek, sőt a Lélek is...

Ebben az esetben nem segít a lelkes pumpálás, hiába minden erőlködés. Ideig-óráig talán még „fel tudjuk szívni magunkat”, de aztán elkerülhetetlen az ismételt leeresztés...

A reformációt második pünkösdként is szoktuk emlegetni. Nem véletlen, hogy ilyenkor is piros a liturgikus szín, akárcsak pünkösdi ünnepén, az egyház születésnapján.

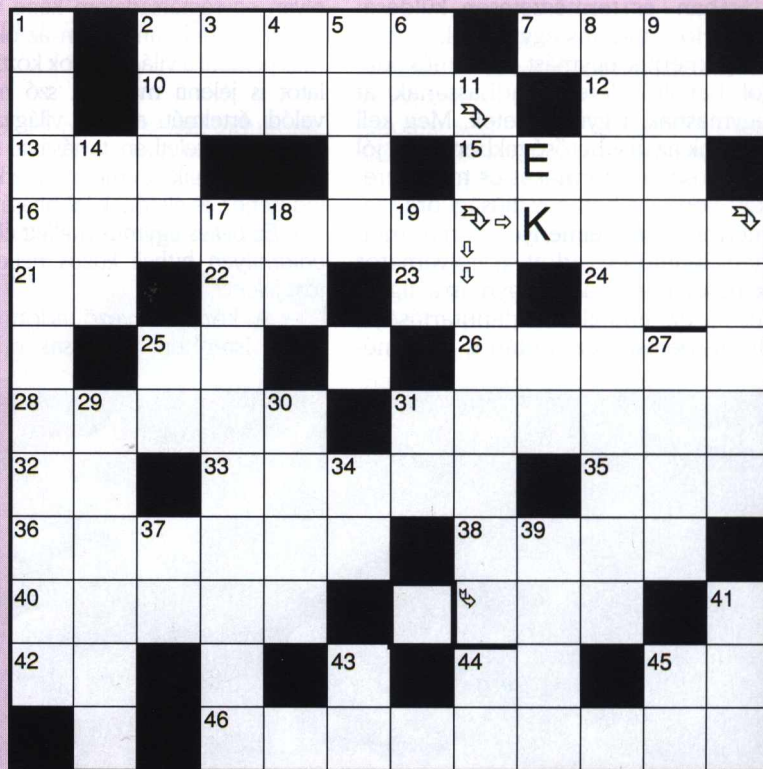
A reformáció, az egyház újjászületésének napja nem emlékünnep csupán. Ezékiel próféta látomása nyomán hiszszük és reméljük, hogy Isten Szentlelkének tisztogató szélvihara ma is új életre kelthet még öreg, száraz csontokat is.

„Jöjj, égi szent láng, Szentlélek Isten...”

G. P.

VÍZSZINTES: 2. Nem alacsony (népiesen). 7. Bátran tesz. 10. **A reformáció egyik alappillére.** 12. Az orosz-lán neve – jégkrém is viseli ezt a nevet. 13. Ágy (keverve). 15. Folyékony állaga. 16. **A reformáció egyik alappillére.** 21. Római 501. 22. Angolul megyek! 23. Többes szám harmadik személy. 24. Gyere (j helyett y!) keverve! 25. Kettős hangzó. 26. Igét képez (archaikus módon)! 28. Több réteg papírból préselt papíripari termék. 31. Lábbeli becézve! 32. Atlétikai Club – rövidítve. 33. Egyfajta munkagépkezelő. 35. Székesegyház (pl. egri). 36. Hét napunk. 38. Rendőrök (argóban). 40. ... Itala (színész). 42. Egyes szám második személy. 44. Bizony, igazán (nyomósítva)! 45. Bánat.

FÜGGŐLEGES: 1. **A reformáció egyik alappillére.** 2. Távozik. 3. Erősebb hajtás (pl. bokorból, fából). 4. Kettős mássalhangzó. 5. Országos Egészségbiztosítási Pénztár rövidítve + Ű! 6. Drog, L...! 8. Nehéz eljutás. 9. Menj (népiesen) keverve! 14. Női név (családiánsan). 17. **A reformáció egyik alappillére.** 25. Római 950. 27. Kiindulási alapok. 29. ...uborka (finom savanyúság). 30. ... József (komikus színész). 31. A réz vegyjele. 34. Római katolikus (rövidítve). 37. Ütemjelzés. 39. Világ bajnok autóversenyző beceneve. 41. A szervezet izomzatból és élő szövetekből álló része. 43. Nem fel! 44. Keresztül.

BEKÜLDENDŐ A REFORMÁCIÓ NÉGY ALAPPILLÉRE: FÜGGŐLEGES 1., VÍZSZINTES 4., FÜGGŐLEGES 17., VÍZSZINTES 16.

Cím: Misszió 1656 Budapest, Pf. 22.

A helyes megfejtőknek Gémes István legújabb Szivárvány-füzetéből küldünk.

A reformáció lényege: az élő Ige felfedezése. A kezdeményezés nem az Istent felfedezni vágyó embertől származott. Ellenkezőleg: Isten kereste az embert, mint annyiszor az üdvtörténet során. Ő maga teremtetten meg a lehetőségét annak, hogy a reformátorok az élő Igét felfedezzék.

A reformátorok felfedezték a dogmákra ráakodott, az Írástól idegen gondolatrendszerek, a szimbólumokkal telelakott istentiszteleti rend mögött az élő Krisztust.

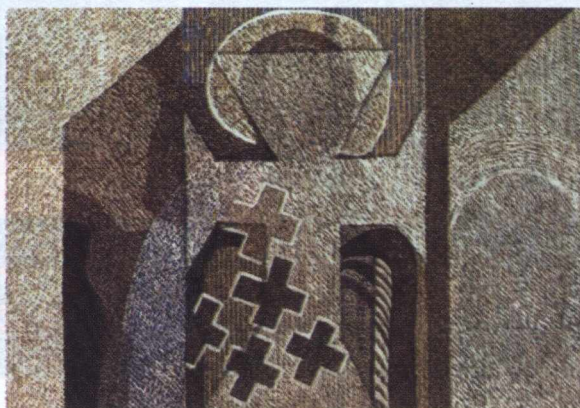
A 16. században bekövetkezett reformáció az Egyetemes Egyház szempontjából óriási jelentőségű esemény.

Bármilyen nagy volt is a szakadás a latin egyház reformációt elfogadó és azt elvető része között, a legfeszültebb időkben is mindig egymással foglalkoztak: „*Mi nem vagyunk olyanok, mint Luther ... Mi nem azt csináljuk, mint Róma...*”

Az államhatalomhoz, a társadalomhoz való viszonyukban sem volt köztük lényeges különbség. (...) Mind Luther, mind Kálvin nagymértékben szakítottak bár a középkorral, de az egyház és a társadalom szerkezete szempontjából nem gondoltak változtatásra. Ez az összetartozás számukra is magától értetődő volt, minden állampolgárt egyháztagnak tekintettek, és a hit védelme és hirdetése szempontjából, ahol erre lehetőség volt, igénybe vették az állam erőszakos szervezeteit is.

A nem keresztyén országokban végzett missziói munka szempontjából Róma időben előbbre járt a reformátoroknál. Különösen nagy jelentőségű volt a jezsuiták tengerentúli tevékenysége.

A reformáció egyházai csak később küldtek ki misszionáriusokat. Másfelől prédikálásuk – például Lutheré a wittenbergi templomban diákok között, vagy *Sztárai Mihályé* a Dráva-

Pásztor János

Misszió a XXI. században

Reformáció és Misszió

Részletek Pásztor János *Misszió a XXI. században* című könyvéből

menti falvakban a szó legteljesebb értelmében missziói prédikálás volt. A misszió foglalkoztatta őket. A prédikálás fontosságának újrafelismerése óriási jelentőségű lett az egyház egész életére, és így a kialakuló missziói gyakorlatra is.

David Bosch a reformátorok missziói tanításának szempontját vizsgálva ezt mondja:

„Azt állítani, hogy a reformátoroknak nem volt missziói látása, teológiájuk félreértésén alapul. Luther különösképpen kreatív misszionáriusi gondolkodónak tekintendő. Fontos lenne, hogy a Bibliát Luther Márton missziológus szemével olvassuk... Ő az egyház missziói vállalkozását világos és fontos iránymutatással és alapelvekkel ajándékozta meg...”

A reformátorok kiindulópontja ugyanis nem az volt: mit tehetnek a népek a világ megváltásáért, hanem hogy mit tett azért Isten Krisztusban. Ő látogatja meg a föld népeit világosságával, ő viszi előre szavát, hogy az növekedjék az idők végezetéig. Az egyházat Istennek az emberiséghez kívülről jövő szava teremtette. Ez bízott rá az egyházra. Úgy is mondhatjuk: az evangélium maga misszionál, és von be ebbe a folyamatba embereket... Ezért tanít Luther arról

is, hogy minden keresztyén ember olyan helyzetben, ahol nincsenek más keresztyének, köteles hirdetni és tanítani az evangéliumot.”

Az élő Ige újrafelfedezése következtében újult erővel hangzott az evangélium.

Bármennyire is megmaradtak a reformátorok az állam és egyház összefonódásával meghatározott társadalomban, Luther tanításának hangsúlya a személyes hitről, a döntés jelentőségéről előkészítette annak felbomlását.

Magyarország egészen különleges határhelyzetben volt az egyházi élet szempontjából is. A Duna folyót már a rómaiak az ellentmondások vizének nevezték, mert e folyó völgyében, itt, a Kárpátok koszorúja alatt évezredek óta birodalmak, gondolatrendszerek csaptak össze. A magyarság még az Etelközben találkozott az evangéliummal bizánci hatásra, mely folytatódott a honfoglalás után is különösen Erdély területén. Így ettől kezdve, egész történetén át határhelyzetben volt a keleti és nyugati keresztyénség között...

Ez ma is páratlan missziói lehetőség és felelősség a magyar keresztyénség számára!

**Isten ugyanis,
aki ezt mondta:
„Sötétségből világosság
ragyogjon fel”,
ő gyűjtött világosságot
szívünkben.**

2Kor 4,6

„Kodi Mozaik”

AVAGY

miből él az egyház Indiában?

Kosz és mocsok, iskolázatlan gyerekek, felszerelés nélküli osztálytermek, kereszténység-ellenes megnyilvánulások, durva, barbár, sötét bőrű emberek. Ez India. Recycling-program (=szemétválogatás), tudásra szomjazó nebulók, remekül felszerelt iskola, multikulturalizmus, ahol a más vallásban nem az ellenséget, hanem az embert, sőt a testvért látják a szép arcú, markáns vonású, kedves, sötét bőrű emberek. Ez India.

Melyik állítás az igaz? Magyarországról nézve valószínűleg az első. Indiából nézve valószínűleg mindkettő. Kodaikanalról nézve leginkább a második.

Feleségemmel, Andreával együtt már három hónapja nevezhetjük otthonunknak ezt a dél-indiai kisvárost, Kodaikanalt. Villámgyorsan eltelt ez a három hónap; a maga élményeivel, képeivel, illataival, tapasztalataival, kérdéseivel máris részünké vált. Hálásak vagyunk Istennek, hogy élhetünk ezzel a lehetőséggel, és megismerhetünk egy másik kultúrát, még akkor is, ha a

hely, ahol tanítunk, nem egy tipikus indiai intézmény, hanem egy nemzetközi iskola. Mondhatják, hogy talán ezért – innen nézve – érvényes a második állítás Indiáról. Igen, kétségtelen, fontos, hogy egy nemzetközi közösség része lettünk, ahol ugyanúgy tanulnak helyi tehetséges indiai diákok, mint amerikai misszionáriusok gyermekei, németek, ausztrálok vagy a butáni királyi család rokonai. Itt talán egy kicsit könnyebb elhinni, hogy a Föld valóban gömbölyű, hogy mindenki nevet, amikor megcsiklandozzák, illetve hogy bőrszíntől függetlenül minden ember szeméből könny csordul, ha nagy fájdalom éri.

Azt gondolom, hogy a nemzetközi közösség önmagában áldás. Áldás azért, mert folyamatosan rá van kényszerülve a megújulásra. Folyamatosan. Ahogyan annak idején Luther mondta: „*Ecclesia semper reformanda est.*” Ha valamelyik országgal, népcsoporttal történik valami, akkor itt muszáj reflektálni rá, hiszen első kézből vagyunk érintettek, legyen az akár öröm, akár bánat.

Ezért történhetett néhány héttel ezelőtt, hogy míg az európai áradások áldozataiért imádkoztunk, ugyanúgy könyörgöttünk esőért a környező dél-indiai településeken, ahol hónapok óta nem esett. Már évek óta nem volt példa arra, hogy egyszerűen kimaradjon a július-augusztusi monszun, ami az idén megtörtént, és bizony komoly vízhiányt okozott több területen is.

Írtam, hogy imádkoztunk. Igen, talán ez a legegyszerűbb válasz arra a kérdésre, hogy miből is él itt az egyház. A hívők imádságából. Abból az élő hitből, amelyet még a múlt században hoztak magukkal a svéd, illetve német telepesek, akik iskolákat, templomokat építettek. Hiszen ők is tudták már azt, amit később az erdélyi költő, Reményik Sándor is megfogalmazott: „*ne hagyjátok a templomot, a templomot, s az iskolát.*”

Hiszünk abban, hogy a tanítással valóban nemcsak az úgymond szívbe írt törvényt lehet megerősíteni, hanem meg is lehet nevezni a soha el nem fogyó szeretetnek a forrását. Jó tudni azt, hogy Tamás apostol óta is sokan munkálkodnak a kereszténység terjedésén a hatalmas Indiában.

Lehet megújulás talán a sokszínűségben is. Amikor nem a felekezetek háborúját látja az ember, amiből egy más vallású (hindu, buddhista) semmit sem ért, hanem az a fontos, hogy igazán részt tudjunk venni az istentiszteleten. Fontos, hogy együtt tudjon énekelni az iskolai istentiszteleten a metodista énekeskönyvből – a presbiteriánus lelkész igehirdetése után, az evangélikus celebrálású úrvacsora előtt – a fiatal, az idős, az indiai és az európai.

MESTERHÁZY BALÁZS

Evangelium a műholdról

ProChrist
Ulrich Parzany
16. – 23.03

Jó hír a Krisztust követő magyar egyházakban szolgáló

Lelkipásztoroknak és Vezető Testvéreknek

Essenből (Németország):

az összeurópai műholdas evangélizáció

2003. március 16–23.

Ulrich Parzany hirdeti az igét

**HIHETETLEN – Kétség
és ámulat**
címmel

Pár hete kapták kézhez az esperesi hivatalok és az egyházmegyei evangélizációs és missziói felelősök a *ProChrist 2003 műholdas evangélizáció* jelentkezési lapját. 2003. március 16-tól 23-ig a németországi Essen városából, a Ruhr-vidék szívéből modern technikai eszközök segítségével is eljuthat hozzánk az örömhír.

Íme, néhány ok, ami miatt érdemes bekapcsolódni:

Az igehirdető **Ulrich Parzany** evangélikus lelkész.

- Ulrich Parzany valóban evangéliumot hirdet, ébreszt és elgondolkodtat.

A magyarországi szervezésbe bekapcsolódott minden egyház, kicsik és nagyok, akik Jézus Krisztust vallják Uruknek és Megváltójuknak.

- A ProChrist hazai védnöki köre teljessé vált: püspökök, felelős egyházi vezetők ajánlják a részvételt.

A ProChrist olyan új formája az evangélizációnak, amellyel a sehová sem tartozókat éppúgy meg lehet szólítani, mint ahogy a templomba járókat hitükben megerősíteni.

- Amennyiben több helyi gyülekezet bekapcsolódik, az ökumené eddig nem tapasztalt formáját lehet megélni Krisztus közelségében.

Magyarországon minden települést szeretnénk bevonni. Európa számos országában, egyazon időben, sok ezer embertársunkkal együtt részesülhetünk Isten igéjének áradásában.

- Senkit ne riasszanak el a technikai vagy szervezési nehézségek: igyekszünk segíteni!

A jelentkezési határidő közel van: október vége! Ne habozzon senki, ez olyan alkalom, amely esemény lehet az egyén, a gyülekezet, a település életében!

Jelentkezés/információ: Magyar Evangéliumi Szövetség, 1091 Budapest, Kálvin tér 7. Tel./fax: 1-217-3775
E-mail: aliansz@hotmail.com

LUPTÁK GYÖRGY,

A PROCHRIST SZERVEZŐ BIZOTTSÁGÁNAK ELNÖKE

RÁDIÓMISSZIÓ – INDIA

INDIA – 2002-BEN 39 ADAKOZÓTÓL ÖSSZESEN 132 200 Ft érkezett. Ez 189 perc, azaz 3 óra sugárzását fedezi.
(A tavallyal együtt: 174 adakozótól összesen 425 700Ft = 608 perc, több mint 10 óra)

Az Evangélikus Rádiómisszió rendszeresen sugárzott félórái:

Budapest és környéke: „Ő a fény, mi színei”
RÁDIÓ 17 – 96.8 Mhz: hétfő, 18:30
CIVIL RÁDIÓ – 98 Mhz: páros szerda, 22:00

Északkelet-Magyarország: „Dicsértessék a Jézus Krisztus, a mi erős várunk!”
Magyar Katolikus Rádió – 91.8 és 95.1 Mhz: páros szombat, 15:30

Mint kalácsban a mazsola...

Egy hét a Magyar Katolikus Rádióban

2000. augusztus 19-én, este 5 óra 32 perckor felcsendült a Magyar Katolikus Rádió szignálja, és ezzel új fejezet kezdődött a magyar rádiózás történetében. Ezt megelőzően Magyarországon nem volt olyan egyházi rádióadó, amely 24 órán keresztül sugározta volna az evangélium üzenetét. Az Egerben készített műsor egyre nagyobb területen válik hallhatóvá, ma Miskolcon, Hatvanban és Sátoraljaújhelyen is van már adója a rádiónak.

„Rádiónk célja azonos az egyház küldetésével: mindenki üdvösségének szolgálata” – ezekkel a szavakkal foglalta össze Seregély István egri érsek a rádió alapításának okát.

Az Evangélikus Rádiómissziói Központ és a Magyar Katolikus Rádió közötti kapcsolat az elmúlt évek alatt egyre erősödött, ahogyan fokozatosan „felfedeztük egymást”. Rájöttünk, hogy munkánk célja azonos: eljuttatni az emberekhez a Jézusról szóló örömezenetet a rádió segítségével. Sokszor bebizonyosodott, hogy hatékonyabban tud-

nánk dolgozni, ha többen tanulnánk egymástól, ha jobban megismernénk egymás értékeit.

Éppen ezért mondtam örömmel igent, amikor Juhász Ferenc atya, az MKR igazgatója meghívott, hogy töltsék el egy pár napot Egerben. Így reggeltől estig figyelemmel kísérhettem az egri kollégák munkáját, sokat tanulhattam, kérdezhettem: szívesen megosztották tapasztalataikat, elmondták véleményüket.

Az MKR egyaránt szeretne keresztény hitre nevelni, informálni és szórakoztatni. Az „Aktuális” rovat munkatársai szerkesztik a híreket, ők gondoskodnak arról, hogy a hallgatók minden egyházi és világi eseményről gyorsan és tárgyyszerűen értesüljenek. Óránként hangzanak a hírek, és naponta kétszer 40 percen hallható híresszéállítás is. A BBC és a Vatikáni Rádió magyar nyelvű hírműsorai is szólnak az MKR-ben, ennek köszönhetően valóban mindig aktuális az, ami elhangzik az Aktuálisban.

Fontos szempont, hogy a rádió hírt adjon a közélet eseményeiről, ezért rendszeresen készülnek olyan riportok, beszélgetések, amelyek nagymértékben hozzájárulnak az északkelet-magyarországi régió kulturális értéke-

inek népszerűsítéséhez...

A gyermekeknek esti mesével kíván jó éjszakát a rádió. A felnőtt hallgatók irodalmi összeállításokból is válogathatnak. Ezek fontos közművelődési küldetést töltenek be napjainkban, amikor egyre kevesebb időnk jut az igényes irodalom olvasására.

Három zenei szerkesztő gondoskodik, hogy mindig témához illő zene csendüljön fel, és ők szerkesztik a zenei kívánságműsort is. Igyekeznek minden igényt kielégíteni, de örömmel láttam, hogy elsősorban olyan zenei anyagok hangzanak el, amelyek valódi értéket képviselnek, szemben napjaink „műanyag” zenéjével.

Az Egyházi rovat munkatársai szerkesztik az egyházi vonatkozású műsorokat. „Nemcsak attól katolikus ez a rádió, hogy reggelente misét közvetítünk, hogy minden délből, egyenes adásban elhangzik az Urangyala imádság, este pedig a rózsafüzért imádkozzák a stúdióban, hanem attól lesz katolikus, hogy érdekelnek bennünket a hallgatók gondoljai, meghallgatjuk őket, és igyekszünk vigasztalni, segíteni. Nem külsőségeiben, hanem mentalitásában kell katolikusnak lennie ennek a rádiónak” – vallotta az egyik munkatárs.

Juhász atya ugyanezt egy hasonlatban fogalmazta meg szellemesen: ez a rádió olyan, mint egy mazsolás kalács, melyben az evangéliumi tartalom jelenti a mazsolát...

SZABÓ SZILÁRD

Luther Kiadó

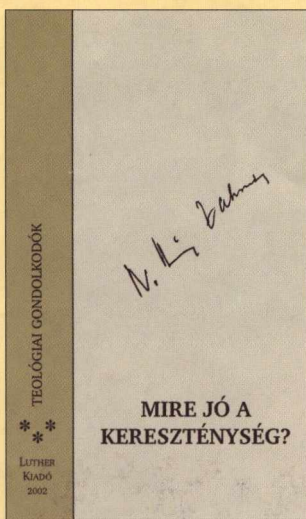
„Ez a könyv sem érne semmit, ha húsz év múlva is érvényes lenne” – Heinz Zahrnt 1972-ben ezzel kijelentéssel indította útjára gondolatait és töprengéseit, amelyekkel választ próbált keresni arra a kérdésre, hogy mire is jó a kereszténység.

A hitét megélni és küldetését betölteni igyekvő keresztény ember ma sem spórolhatja meg elkötelezettségének állandó megújítását és a világ felé való nyitottságát. Újra és újra vállalnia kell a szembesülést, akár belülről, akár kívülről hallja a kérdést.

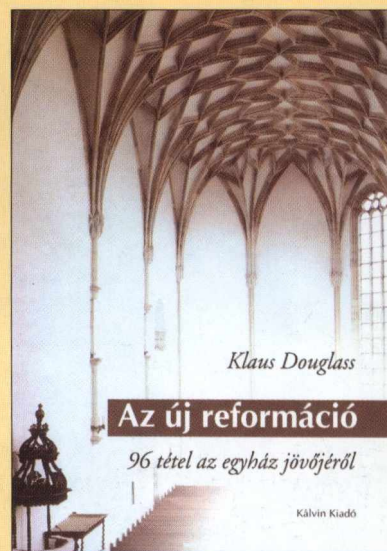
A kérdés elhangzása vagy a korábban elhangzott válaszok kritikátlan átvétele önmaga emberré válását veszélyeztetheti. Ilyen módon a kinyilatkoztatáshoz igazodó és a világhoz való nyitottságában emberré válni igyekvő keresztény egyén maga teszi aktuálissá mindazokat a gondolatokat, amelyekkel a szerző is foglalkozik.

Megrendelhető: Luther Kiadó – 1085 Budapest, Üllői út 24.

• Fax: 486-1229 • E-mail: kiado@lutheran.hu

Kálvin Kiadó

„Aki azt akarja, hogy az egyház megmaradjon olyanak, amilyen, az nem akarja, hogy megmaradjon.” Ez az alapmeggyőződés áll dr. Klaus Douglass legújabb, immár a magyar olvasóközönség számára is elérhető, elkötelezett és inspiráló hangvételű könyve háttérében, amely 12 konkrét lépésben vázolja fel a jövődő egyházának lehetséges képét. (Részlet a könyv ajánlójából)

HIRDETÉS

FIZESSEN ELŐ A HETI VÁLASZRA!

A polgári összefogás hetilapja

„Több mint hatezer polgári kör alakult az elmúlt hetekben, s e körök arra várnak, hogy kell-e, s ha igen, mikor cselekedni. Meg is határoztuk első feladatunkat. A polgári nyilvánosság megteremtését, amely a hivatalos – az ellenfelet támogató – média mellett a nemzet másik nyilvánosságát jelenti majd. Ezért kérek minden tagot és támogatót, hogy fizessen elő a Magyar Nemzetre, a Demokratára és a Heti Válaszra. Aki tehetősebb, keressen még egy embert, olyant, akinek körülményei nem teszik lehetővé az előfizetést, s rendeljen meg számára egy példányt.”

Orbán Viktor: Levél a magyar polgárokhöz (2002. június 8.)

A polgári összefogás hívei a rendszerváltozás óta most lépnek fel a leg tudatosabban: mindent megtesznek azért, hogy megtörjék a velünk szemben ellenséges médiumok tájékoztatási monopóliumát. A polgári értékekhez hű lapjainkkal együtt mi is pontosan érezzük, hogy új korszak köszöntött be. A Heti Válasz a jövőben is mindent megtesz annak érdekében, hogy a magyar hetilapok piacának egyetlen környezetbarát szabadelvű konzervatív hírmagazinjaként megbízható, korrekt elemzéseket közöljön a közélet eseményeiről – de annak érdekében is, hogy a Heti Válasz minden egyes cikke világosan kifejezze azt a szellemi pozíciót, amelynek képviselőit jó egy éve vállalkoztunk. A legszorosabb kapcsolatot akkor tudják velünk kiépíteni, ha a mellékelt előfizetési szelvényt kitöltve előfizetnek a Heti Válaszra. Ha így döntenek, hitünk szerint egy méltóságteljes szellemi erődemónstráció részesévé válhatnak: világosan kifejezhetik, hogy a polgári Magyarország értékei mellett állnak.

MEGRENDELŐLAP

A megrendelőlapot szíveskedjenek eljuttatni a Heti Válasz kiadójának címére:

» 1062 Budapest, Andrássy út 125.

» Telefon: 06-1-461-1407

» Fax: 06-1-461-1462

» e-mail: megrendeles@hetivalasz.hu

» www.hetivalasz.hu

Név: .....
 Irányítószám, helység: .....
 Utca, házszám: .....
 Telefonszám: .....
 Megrendelem a HETI VÁLASZ című lapot ..... példányban.

Előfizetési díj: ☐ negyedévre 2058 Ft ☐ fél évre 4116 Ft ☐ egy évre 8232 Ft
 Az előfizetési díjat a kiadó által postázott csekken fizetem.

Aláírás: .....

20% kedvezmény

A MISSZIÓ következő száma december 22-én jelenik meg FÓKUSZBAN: AZ ANGYALOK

misszió – Evangélikus Magazin, a Magyarországi Evangélikus Egyház hetilapjának kéthavonta megjelenő folyóirata • Az Evangélikus Élet előfizetői részére a magazin ingyenes, ára (utcai terjesztésben) 120 Ft. Jelen lapszámunk megjelenését a Pax Tv, a Béres Rt., a Sanansaattajat (Finnország), a Norea Radio Norway (Norvégia) és a Duna Tv támogatta.

